

007

oppdragsmelding

Undersøkelser av fugl, pattedyr og jaktinteresser i Skogsåi, Hjartdal kommune i Telemark 1988

Rune Bergstrøm

NINA

NORSK INSTITUTT FOR NATURFORSKNING

Undersøkelser av fugl, pattedyr og jaktinteresser i Skogsåi, Hjartdal kommune i Telemark 1988

Rune Bergstrøm

Bergstrøm, R.
Undersøkelser av fugl, pattedyr og jaktinteresser
i Skogsåi, Hjartdal kommune i Telemark 1988
NINA Oppdragsmelding 7: 1-26

Oslo, desember 1989

ISSN 0802-4103

ISBN 82-426-0016-3

Klassifisering av publikasjonen:

Norsk: Vassdragsutbygging og andre tekniske inngrep –
Jaktbart vilt – Andre terrestre vertebrater

Engelsk: Hydro-power construction and other technical
development – Game species – Other terrestrial
vertebrates

Rettingheshaver:

NINA Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

Redaksjon:

Erik Framstad
NINA, Ås-NLH

Design og layout:

Klaus Brinkmann
NINA, Ås-NLH

Sats: NINA, Oslo

Kopiering: Xerox, Fredrikstad

Opplag: 50

Kontaktadresse:

NINA
Boks 1037 Blindern
0315 Oslo 3
Tel: (02) 45 46 84

Referat

Bergstrøm, R. 1989. Undersøkelser av fugl, pattedyr og jaktinteresser i Skogsåi, Hjartdal kommune i Telemark 1988. - NINA Oppdragsmelding 7: 1-26

Som ledd i konsekvensvurderingene ved den planlagte utbyggingen av Skogsåi og Skorva i Hjartdal kommune i Telemark har NINA foretatt undersøkelser av fugle- og pattedyrfaunaen. Det berørte området strekker seg fra under marin grense i Sauland til fjelltopper opp mot 1000 m o.h. Dalsidene langs Skogsåi og Skorva er svært bratte. Hei-området mellom dalene er småkupert og uberørt av tekniske inngrep. Barskoger av dårlig bonitet dominerer det meste av området, men med innslag av storvokst furu i nedre deler og løvskog i soleksponerte liser. Totalt er 26 pattedyr- og 91 fuglearter registrert i området. Bjørn og gaupe er relativt hyppig forekommende. Hjortestammen er god, og elgstammen er økende. Sønnlandsvatn er rikere på andefugler enn vanlig for innsjøer i regionen. Under vår- og høsttrekket av andefugler har området en viss regional betydning. Spurvefuglfaunaen domineres av løvsanger, trepiplerke, bokfink og bjørkefink, noe som er vanlig for tilsvarende områder i regionen. Hubro, kongeørn, svartspett og bjørn finnes i området og regnes som sårbare i Norge. Jaktretten utøves av grunneier. Elgjakten er viktigst i området, med årlig felling av ca. 50 dyr i Hjartdal kommune (ca 6-8 dyr i området). Jakt på hare, rådyr, mår og rødrev utøves også. Skogsfugljakt er lite utviklet, likeså jakt på hjort. Naturinngrepene som følge av den planlagte utbyggingen, er små. De viktigste områdene for sky og sårbare dyrearter berøres ikke. På elvestrekninger med redusert eller ingen vannføring blir biotoper for fossekall ødelagt. En storfuglleik vil bli berørt av en steintipp. Virkninger på trekkveier og vinterbeite for elg vil være minimale. Kraftledninger bør bygges for å unngå strømdrepte fugler.

Emneord: Fugl - Pattedyr - Jaktinteresser -
Vassdragsutbygging - Telemark

Rune Bergstrøm, Fylkesmannen i Telemark, Miljøvernadv.,
Boks 287, N-3701 Skien

Abstract

Bergstrøm, R. 1989. Investigation of birds, mammals, and hunting interests in Skogsåi, Hjartdal in Telemark County 1988. - NINA Oppdragsmelding 7: 1-26

As part of the impact assessments of the planned hydro-power development of Skogsåi and Skorva rivers in Telemark, NINA has investigated the bird and mammal fauna. The affected area stretches from below the marin limit to mountain peaks of close 1000 m a.s.l. The sides of the vales along Skogsåi and Skorva are very steep. The moors between these valleys have moderately varied topography and are unaffected by technical interventions. Coniferous forests of low productivity dominate most of the area, with larger pine forest in the lower parts and deciduous trees on south-facing slopes. A total of 26 mammal and 91 bird species have been registered in the area. Both bear and lynx are occur rather frequently. The stock of red deer is good and the moose stock is increasing. The lake Sønnlandsvatn is richer in ducks than most lakes of the region. During spring and autumn migration of ducks the area has a certain regional significance. Passerine birds are dominated by willow warbler, tree pipit, chaffinch, and brambling, as is common for similar areas of this region. Eagle owl, golden eagle, black woodpecker, and brown bear occur in the area and are considered to be threatened in Norway. Local hunting rights are executed by private land owners. The hunt for moose is most important with ca 50 moose taken yearly in Hjartdal (about 6-8 moose taken within the affected area). Hares, roe deer, pine martens, and red fox are also hunted. The hunting of forest grouse and red deer is less developed. The planned development will have little impact on the natural environment. The important areas for threatened or sensitive species will not be affected. Along streams with reduced water flow biotops for dippers may be destroyed. One capercaillie lek will be affected by an area of deposition. Migration routes and winter grounds of moose will be little affected. Power lines should be built to minimize possibilities for electrocuting birds.

Key words: Birds - Mammals - Hunting - Hydro-power construction - Telemark

Rune Bergstrøm, The County Commissioner of Telemark,
Dept. of Environment, PO Box 287, N-3701 Skien, Norway

Innhold

	side
Referat	3
Abstract	3
1 Innledning	5
2 Områdebeskrivelse	
2.1 Beliggenhet	
2.2 Berggrunn og landskapsformer	
2.3 Klima	
2.4 Vegetasjon	
2.5 Inngrep og kulturpåvirkning	
3 Utbyggingsplaner	
4 Beskrivelse av fugle- og pattedyrfaunaen	
4.1 Feltundersøkelser og metodikk	
4.2 Resultater	
4.3 Dyregeografisk interessante arter	
4.4 Forekomst av sjeldne og/eller truede arter	
4.5 Pattedyr og fuglers bruk av området	
4.6 Områdets representativitet	
5 Utnyttelsen av viltet i området	
5.1 Utøvelsen av jakt i området	
5.2 Jaktutbytte	
6 Virkningene av en utbygging på pattedyr- og fuglefaunaen	
7 Sammendrag	
8 Litteratur	
Vedlegg: Artsliste med kommentarer	

1 Innledning

I forbindelse med en planlagt vannkraftutbygging av fallet fra Sønnlandsvatn til Hjartdøla (Skogsåi) og en overføring av Skorva i tunnel til samme kraftverk, har det blitt foretatt undersøkelser av fugle- og pattedyrfaunaen som vil bli direkte eller indirekte berørt av utbyggingen. Interesser knyttet til utnyttelse av viltet i området er også vurdert. Rapporten vil inngå som en del av bakgrunns materialet for konsesjonssøknaden fra utbygger. Oppdraget er gitt til NINA Norsk institutt for naturforskning, Universitetet i Oslo, av Ing. A.B. Berdal A/S.

Det er fra før svært lite publisert om dyrelivet i dette området. I Samlet plan rapporten fra området framgår dette klart. Det er gjort undersøkelser av fuglelivet ved Sjøvatn nord for dette området og i Liffjell noe lengre sør. Begge disse undersøkelsene konsentrerer seg mest om mer høytliggende områder enn Skogsåi, og er derfor ikke helt velegnet som sammenlikningsgrunnlag. En del materiale foreligger i form av upubliserte hekkeundersøkelser (Atlas-prosjektet) utført av Norsk Ornitologisk Forening, avd. Telemark. Dette materialet har vært tilgjengelig og har blitt benyttet. Mange opplysninger, særlig om det jaktbare viltet og rovdyr har blitt samlet inn i forbindelse med viltområdekartleggingen av Telemark, som har blitt utført av fylkesmannens miljøvern-avdeling. Dette materialet bygger mye på intervjuundersøkelser utført for Hjartdals vedkommende i 1985 og for Notodden i 1988. Disse undersøkelsene ble utført av forfatteren. Dagboknotater fra denne perioden har også blitt benyttet.

Feltarbeidet ble utført i løpet av 10 dager i 1988, fordelt på ettervinteren, vår og sommer. Viltnemda i Hjartdal pluss en rekke enkeltpersoner takkes for at de har bidratt med opplysninger til denne rapporten.

2 Områdebeskrivelse

2.1 Beliggenhet

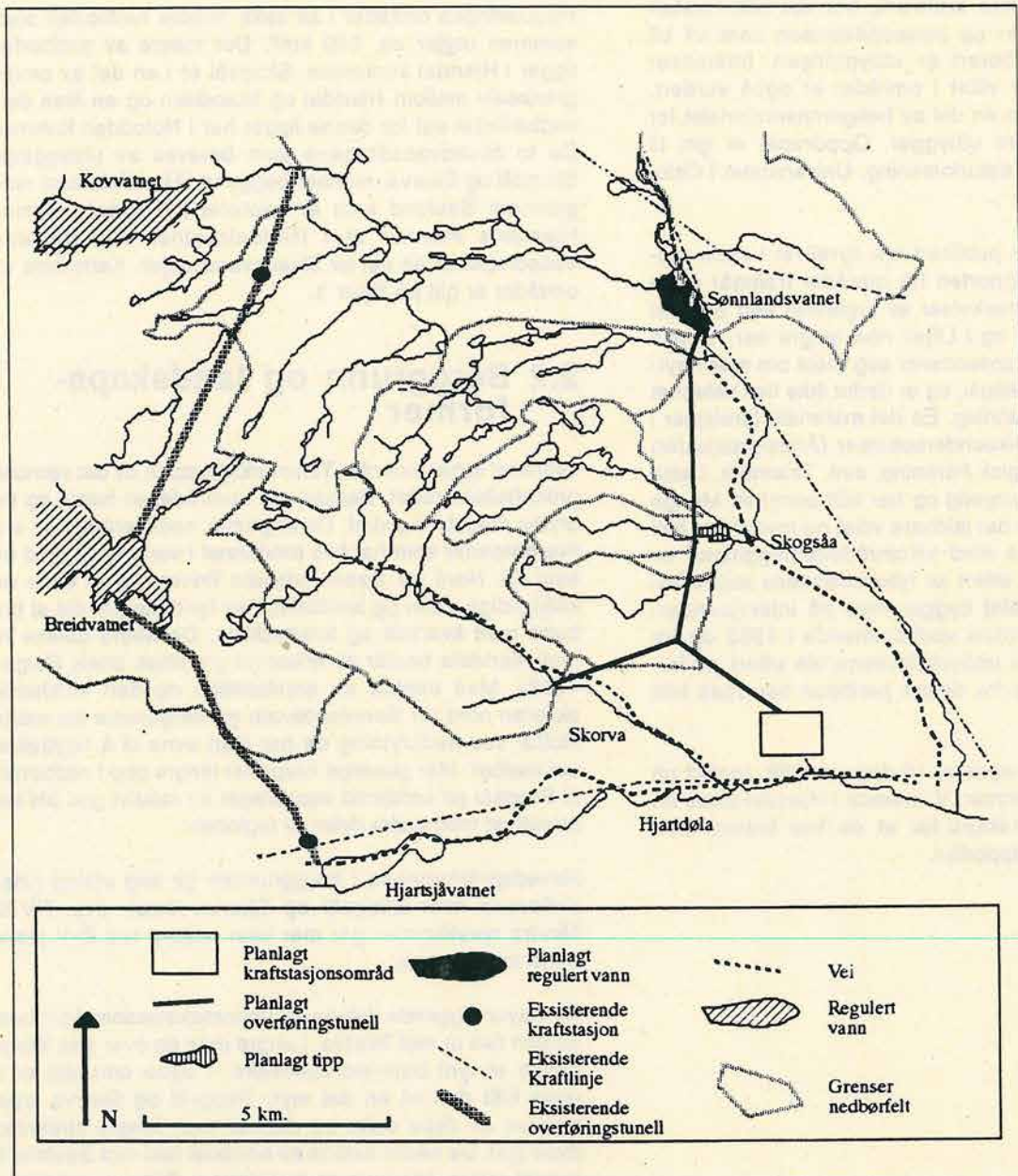
Reguleringen omfatter i alt seks mindre nedbørfelt som til sammen utgjør ca. 200 km². Det meste av nedbørfeltet ligger i Hjartdal kommune. Skogsåi er i en del av området grenseelv mellom Hjartdal og Notodden og en liten del av nedbørfeltet øst for denne ligger her i Notodden kommune. De to hovedvassdragene som berøres av utbyggingen, Skogsåi og Skorva, munner begge ut i Hjartdøla som renner gjennom Sauland som er senteret i Hjartdal kommune. Hjartdøla munner ut i Heddalsvatnet ved Notodden. Vassdraget er en del av Skiensvassdraget. Kartskisse over området er gitt på figur 1.

2.2 Berggrunn og landskapsformer

Området ligger innenfor Telemarkgruppen av det sørnorske grunnfjellsområdet. Bergartene i området er harde og nedbrytes meget langsomt. De er gamle, sedimentære og eruptive bergarter som har blitt omdannet i varierende grad over lang tid. Nord for Sønnlandsvatn finnes det et belte med kalkholdige skifer og amfibolitt. Sør for dette går det et bredt belte med kvartsitt og kvartsskifre. De nedre delene ned mot Hjartdøla består av finkornet granittisk gneis (Augedal 1982). Med unntak av amfibolitten og den kalkholdige skiferen nord for Sønnlandsvatn gir bergartene lite næringstoffer ved nedbrytning og har liten evne til å nøytralisere sur nedbør. Mer gunstige bergarter lengre opp i nedbørfeltet til Skogsåi gir imidlertid vassdraget en relativt god pH sammenliknet med andre deler av regionen.

Hovedsprekksonene i berggrunnen gir seg utslag i de to dalførene hvor Skogsåi og Skorva løper, dvs. NV-SØ. Mindre sprekksoner går mer eller mindre rett Ø-V mellom disse to dalførene.

De høyereliggende delene av undersøkelsesområdet består av bart fjell ut mot Skorva. Lengre inne og over mot Skogsåi finnes et tynt bunnmorenedekke. I dette området er det også blitt dannet en del myr. Skogsåi og Skorva løper i bunnen av dype daler og danner over lengre strekninger dype gjel. De nedre delene av området ned mot Sauland har meget store løsmasseavsetninger. Skorva renner her gjennom et døismorene-terreng, dvs. at her har isen smeltet ned uten at løsmassene har blitt transportert i vesentlig grad. Noe lengre nede har breelven avsatt løsmasser i stillestående vann. Her finnes også et par fint utformede elvevifter. Skogsåi kommer ut ved Sauland i vestre del av

Figur 1

Oversikt over Skogsås nedbørfelt med planlagte inngrep.

The Skogså watershed with the planned actions for hydro-power construction.

Ålamoen. Her skjærer den seg gjennom et stort flatt område som ble avsatt opp til og noe over marin grense (ca. 147 m o.h.). Mektigheten av disse avsetningene er målt til over 80 m. Ned for Kleppefjell finnes noen marine avsetninger med noe utviklet ravinlandskap. Det finnes også avsetninger av marin opprinnelse langs Hjartdøla like ovenfor der hvor Skorva munner ut i denne (Jansen 1983).

2.3 Klima

Området har et innlandsklima med noe oseanisk påvirkning (ca. 10 prosent). Somrene er varme med juli som varmeste måned med gjennomsnittstemperatur på 16,5-17°C. Temperaturen avtar ca. 0,7°C pr. 100 meter økning i høyde over havet (Werner-Johanessen 1977); temperaturen ligger derfor ca. 4-5°C lavere inne på heia mellom de to elvene Skogsåi og Skorva. Kaldeste måned er januar med gjennomsnittstemperatur på minus 6,5-7°C (Samlet plan 1986). Normal årsnedbør for området ligger på noe over 800 mm. Mest nedbør kommer vanligvis i august (117 mm) og minst i mars (28 mm). Vekstperioden for plantelivet ligger på ca. 140 dager i året.

2.4 Vegetasjon

Området tilhører en forfjellsregion med nordlig boreal vegetasjon. I hht. naturgeografisk regioninndeling av Norden er dette underregionen Øvre Setesdals og Telemarks skogsområder (Nordisk ministerråd 1984). Området domineres av barskoger opp til ca. 800 m o.h. Over denne finnes det et velutviklet bjørkebelte som strekker seg opp mot 1000 m o.h. Dominerende er spredt furuskog iblandet noe bjørk. Feltsjiktet domineres av røsslyng over store områder. I områder med noe større mektighet av løsmasser finnes lågurtgranskog. Langs nedre deler av Skogsåi finnes det noen bestander av gråor-høggeskog. På de store moene som er dannet av glasifluvialt materiale finnes det stor rettvekst furuskog med en blanding av røsslyng, blåbærlyng og tyttebær som dominerende markvegetasjon. På tørrere partier med lav grunnvannsstand er det her utviklet lavfurskoger. Langs Skorva er det mer løsmasser i nedre deler, og i lokal-klimatisk gunstige lier mot nordøst er det her sterkt innslag av løvtrær. Dominerende arter er selje, osp, og gråor. Enkelte forekomster av mindre ospeklynger finnes også flere steder oppover Tuddalsdalen. Myrene, som vesentlig finnes inne på heia mellom de to dalførene, er vesentlig av fattig sigevannstype. I enkelte deler av disse myrene er det mer gunstig tilførsel av næringsstoffer og myrene er noe rikere (intermediær type). Det vises for øvrig til egen rapport om vegetasjonen i området (Bendiksen 1989).

2.5 Inngrep og kulturpåvirkning

Nedre deler av undersøkelsesområdet der Skorva og Skogsåi løper sammen med Hjartdøla er ei typisk jordbruksbygd. I Sauland finnes et av kommunens senter med en rekke forretninger, servicebygg og eneboliger. Områdene langs E76, som går langs Hjartdøla, er ganske intensivt utnyttet til jordbruksproduksjon. Inn langs Skorva går det en mindre grusvei som betjener et titalls gårdsbruk og en del hytter. Disse ligger et godt stykke inn i dalføret. Langs Skogsåi går fylkesvei 651 til Tuddal med forbindelse til Bondalen og Rjukan. Særlig sommerstid kan det være meget stor trafikk på denne veien.

Det er lite bebyggelse langs nedre deler av Skogsåi. Noen hytter ligger ved Sønnlandsvatn og noen litt lengre nede. Et par gårder ligger ved fylkesvegen like ovenfor der Vesleåi munner ut i Skogsåi. Øst for Skogsåi og opp mot Sønnlandsvatn finnes det noen større gårdsbruk. Hjartdals kommunale fyllplass ligger ned mot Skogsåi ved Elgvad. Kraftledning går gjennom Tuddalsdalen. Heiområdet mellom de to dalene er lite påvirket av menneskelige aktiviteter, det er også foretatt lite hogst i dette området.

Nedbørfeltet til Skorva er ikke påvirket av eksisterende reguleringer. Sønnlandsvatn og Skogsåi er allerede del av et regulert vassdrag.

3 Utbyggingsplaner

Fallet på ialt 300 m fra Sønnlandsvatn (397 m o.h) til Sauland skal utnyttes i et kraftverk i fjellet ved gården Brekka (se figur 1). Vannet skal føres ned via en 8,4 km lang tunnel i fjell. Underveis skal fire bekker tas direkte inn i tunnelen. Dette er Grovaråi, Vesleåi, Uppstigåi og Rådalsløken. Til sammen har disse et totalt nedbørfelt på 32 km². I tillegg vurderes det om Skorva skal overføres via en 5 km lang tunnel til tunnelen fra Sønnlandsvatn. Inntaket vil bli lagt omlag 4 km ovenfor samløpet med Hjartdøla. Sønnlandsvatn vil bli regulert 0,4 m under og 0,25 m over nåværende terskelhøyde. I forbindelse med utbyggingen vil det bli anlagt totalt ca. 1 km nye veier i området. Kraftledninger vil bli lagt til inntaket ved Sønnlandsvatn, til tverrslaget ved Uppstigåi og fra kraftstasjonen til eksisterende 132 kV linje gjennom Sauland. Ingen av kraftledningene er på mer enn én km. Steinmassene vil bli lagt i to tippområder, en ved Uppstigåi på ca. 180 000 m³ og en ved kraftverket på ca. 100 000 m³.

4 Beskrivelse av fugle- og pattedyrfaunaen

4.1 Feltundersøkelser og metodikk

Rapporten bygger på 10 dagers feltarbeid i 1988, fordelt på tre korte perioder i løpet av ettervinteren, våren og sommeren. I tillegg var undertegnede i 1985 engasjert for å lage viltområdekart for miljøvernavdelingen hos fylkesmannen i Telemark. Det ble i denne forbindelse intervjuet en rekke lokalpersoner, gjort litteraturstudier og enkelte befaringer i felt. Opplysningene fra dette arbeidet har vært til stor hjelp i arbeidet med denne rapporten. Mye av feltarbeidet i 1988 har blitt basert på å sjekke opplysninger fra viltområdekartet og å supplere disse.

Norsk Ornitologisk Forening, avd. Telemark, har for hele Telemark gjennomført en stor hekkeundersøkelse i løpet av perioden 1976-1986. Dette materialet er ennå ikke publisert, men dataene har vært tilgjengelig under arbeidet med denne rapporten. Dette gir et godt vurderingsgrunnlag for å kunne beskrive fuglefaunaen i undersøkelsesområdet.

Med såvidt lite tid til feltarbeid har det ikke vært mulig å bruke tid til metoder som gir tall for antall av de enkelte arter i området. Under feltarbeidet vinterstid ble det satsset på å registrere spor og viktige beiteområder for hjortedyr. Enkelte tidlige hekkende arter som f.eks. korsnebbler ble også registrert. På våren ble det forsøkt å registrere ulike arter knyttet til bestemte biotoper, videre å se på eventuelle forekomster av trekkende arter i området. På sommeren ble det forsøkt mye av det samme, men i tillegg ble det registrert en del av årets ungeproduksjon for en del arter.

For fugler ble det foretatt noen linjetakseringer under feltarbeidet på våren. Ved ferdsel i terrenget ble da alle observasjoner gjort 50 meter til hver side notert. Dette gir et tall for hvilke arter som registreres hyppigst (dominansverdier). Det er flere feilkilder knyttet til denne metoden (Bevanger 1978); de viktigste er ulike arters skyhet, hvor lette de er å oppdage og artenes forskjellige eksponeringsgrad til ulike tider i løpet av våren og døgnet. Arter som har maksimal sangaktivitet i den perioden feltarbeidet foretas vil f. eks. registreres oftere enn andre. Metoden er interessant for å sammenlikne fuglefaunaen i ulike området. Andre vurderinger som er gjort om artenes forekomst, er derfor delvis basert på subjektive erfaringer fra undersøkelser gjort i andre områder, og inntrykk formidlet av intervju-personer.

Som tillegg til denne rapporten er alle arter opplistet bak i rapporten med en kort omtale av observasjoner og forekomst i undersøkelsesområdet.

4.2 Resultater

Totalt er det påvist 26 pattedyrarter i undersøkelsesområdet, ytterligere tre arter finnes med stor sannsynlighet. Tre arter har forsvunnet fra området, piggsvin, oter og ulv. Forekomst av ulv på 1980-tallet er høyst usikker. For spissmus og flaggermus er det gjort få sikre artsbestemmelser, men en kan regne med at tre spissmusarter og minst tre flaggermusarter forekommer regelmessig i området. Av pattedyr som finnes i området idag, er det bare reinsdyr som ikke yngler i undersøkelsesområdet. Gaupe vet en heller ikke med sikkerhet om yngler innen selve området, men formering forekommer regelmessig i denne delen av Telemark. Bjørn er sett med unger i området uten at observasjonen kan sies å være bekreftet med sikkerhet.

Det er påvist 91 fuglearter i området. Av disse er 56 arter med sikkerhet funnet hekkende. Det er i tillegg 16 arter som ved adferd o.l. viser at de sannsynligvis hekker innen undersøkelsesområdet. Ut fra funn og kunnskap om forekomster i tilsvarende områder ellers i regionen, er det trolig ytterligere 12 arter som muligens hekker. Syv arter opptre bare som tilfeldige gjester, eller kun på trekket. **Tabell 1** gir en oversikt over alle arter som er påvist i området, og grovt i hvilke mengder de forekommer. For fugler er det også angitt hekkestatus.

Hare og bever

Bestanden av hare har vært meget god siden 1982. Det har i den samme perioden vært reveskabb i regionen som har redusert rødrevbestanden kraftig. Mindre predasjon fra rev kan være en av hovedårsakene til at harebestanden over såpass mange år har holdt seg på et høyt nivå. Under sporundersøkelser på ettervinteren 1988 ble det registrert størst tetthet i de øvre delene av undersøkelsesområdet. I nedre deler av Skorva, som har gode beitemuligheter for hare, var det og mer spor enn andre steder. Ellers ble det funnet mye spor i tilknytning til kulturmark i de nedre deler av undersøkelsesområdet.

Innen undersøkelsesområdet er det relativt lite bever. Kun i Sønndalsvatn ble det registrert bebodd beverhus. Elveløpene til Skogsåi og Skorva er for strie, og med vanskelig adkomst til land de fleste steder. Langs Hjartdøla finnes det bever flere steder. Det var også enkelte gamle bevergnag å se langs Skogsåi. Dette er trolig forbipasserende bevere som har søkt nye leveområder. I Hjartdal er det ved Flottine (ca. 10 km NØ for undersøkelsesområdet) funnet bofast bever mer enn 900 m o.h.

Tabell 1

Oversikt over registrerte viltarter og hekkestatus hos fugl (basert på det internasjonale Atlas-systemet) i Skogsåi-området.

Overview of the registered bird and mammal species in the Skogsåi area.

Forekomst	+++ = Forekommer tallrikt ++ = Forekommer regelmessig, men relativt fåtallig + = Forekommer sporadisk og fåtallig T = Forekommer på trekk/streif ? = Status usikker U = Finnes ikke lenger i området
Hekkestatus for fugl	A = Observert utenfor hekketiden eller ingen indikasjon på hekking. B = Mulig hekking C = Sannsynlig hekking D = Konstatert hekking

Art	Forekomst	Hekkestatus
Pattedyr		
Piggsvin, <i>Erinaceus europaeus</i>		U
Vanlig spissmus, <i>Sorex araneus</i>	+++	
Dvergspissmus, <i>Sorex minutus</i>		?
Vannspissmus, <i>Neomys fodiens</i>		?
Nordflaggermus, <i>Eptesicus nilssonii</i>		?
Langøret flaggermus, <i>Plecotus auritus</i>		?
Hare, <i>Lepus timidus</i>	+++	
Ekorn, <i>Sciurus vulgaris</i>	+++	
Bever, <i>Castor fiber</i>	++	
Lemen, <i>Lemmus lemmus</i>	+++	
Klatremus, <i>Clethrionomys glareolus</i>	+++	
Vånd (jordrotte), <i>Arvicola terrestris</i>	++	
Markmus, <i>Microtus agrestis</i>	+++	
Stor skogmus, <i>Apodemus flavicollis</i>	++	
Rotte, <i>Rattus norvegicus</i>	++	
Ulv, <i>Canis lupus</i>		U
Rødrev, <i>Vulpes vulpes</i>	++	

Tabell 1 (forts.)

Art	Forekomst	Hekke- status
Bjørn, <i>Ursus arctos</i>	+?	
Røyskatt, <i>Mustella erminea</i>	+++	
Snømus, <i>Mustela nivalis</i>	++	
Mink, <i>Mustela vison</i>	++	
Mår, <i>Martes martes</i>	++	
Grevling, <i>Meles meles</i>	++	
Oter, <i>Lutra lutra</i>	U	
Gaupe, <i>Felis lynx</i>	+	
Hjort, <i>Cervus elaphus</i>	++	
Elg, <i>Alces alces</i>	+++	
Rådyr, <i>Capreolus capreolus</i>	++	
Rein, <i>Rangifer tarandus</i>	+	
Fugler		
Storlom, <i>Gavia arctica</i>	T	A
Gråhegre, <i>Ardea cinerea</i>	T	A
Kortnebbgås, <i>Anser brachyrhynchus</i>	T	A
Krikkand, <i>Anas crecca</i>	++	D
Stokkand, <i>Anas platyrhynchos</i>	++	D
Toppand, <i>Aythya fuligula</i>	T	A
Kvinand, <i>Bucephala clangula</i>	++	D
Laksand, <i>Mergus merganser</i>	T	A
Hønsøhauk, <i>Accipiter gentilis</i>	+	D
Spurvehauk, <i>Accipiter nisus</i>	+	B
Musvåk, <i>Buteo buteo</i>	+	B
Fjellvåk, <i>Buteo lagopus</i>	++	D
Kongøørn, <i>Aquila chrysaethos</i>	+	D
Tårnfalk, <i>Falco tinnunculus</i>	+	D
Jerpe, <i>Bonasa bonasia</i>	+	D
Lirype, <i>Lagopus lagopus</i>	++	D
Orrfugl, <i>Tetrao tetrix</i>	++	D
Storfugl, <i>Tetrao urogallus</i>	++	D
Vipe, <i>Vanellus vanellus</i>	+	D
Enkeltbekkasin, <i>Gallinago gallinago</i>	+	B
Rugde, <i>Scolopax rusticola</i>	++	C
Strandsnipe, <i>Actitis hypoleucos</i>	+++	D
Fiskemåke, <i>Larus canus</i>	+	B
Bydue (klippedue), <i>Columba livia</i>	++	D
Ringdue, <i>Columba palumbus</i>	++	D

Art	Forekomst	Hekke- status
Gjøk, <i>Cuculus canorus</i>	+	B
Hubro, <i>Bubo bubo</i>	+	B
Haukugle, <i>Surnia ulula</i>	T	A
Spurveugle, <i>Glaucidium passerinum</i>	+	B
Kattugle, <i>Strix aluco</i>	+	C
Hornugle, <i>Asio otus</i>	+	B
Perleugle, <i>Aegolius funnørøus</i>	++	D
Tårnseiler, <i>Apus apus</i>	++	D
Vendehals, <i>Jynx torquilla</i>	+	D
Grønnspekk, <i>Picus viridis</i>	+	D
Svartspekk, <i>Dryocopus martius</i>	+	D
Flaggspekk, <i>Dendrocopos major</i>	++	D
Dvergspett, <i>Dendrocopos minor</i>	+	D
Tretåspekk, <i>Picoides tridactylus</i>	+	B
Sanglerke, <i>Alauda arvensis</i>	+	D
Låvesvale, <i>Hirundo rustica</i>	+++	D
Taksvale, <i>Delichon urbica</i>	+++	D
Trepplerke, <i>Anthus trivialis</i>	+++	D
Heipplerke, <i>Anthus pratensis</i>	+	B
Linerle, <i>Motacilla alba</i>	+++	D
Fossefall, <i>Cinclus cinclus</i>	+	D
Gjerdesmott, <i>Troglodytes troglodytes</i>	+	C
Jernspurv, <i>Prunella modularis</i>	++	C
Rødstrupe, <i>Erithacus rubecula</i>	+++	D
Buskskvett, <i>Saxicola rubetra</i>	++	C
Steinskvett, <i>Oenanthe oenanthe</i>	+	C
Svarttrost, <i>Turdus merula</i>	++	D
Gråtrost, <i>Turdus pilaris</i>	++	D
Måltrost, <i>Turdus philomelos</i>	++	D
Rødvingetrost, <i>Turdus iliacus</i>	+++	D
Tornsanger, <i>Sylvia communis</i>	+	C
Hagesanger, <i>Sylvia borin</i>	++	C
Munk, <i>Sylvia atricapilla</i>	++	C
Gransanger, <i>Phylloscopus collybita</i>	+	B
Løvsanger, <i>Phylloscopus trochilus</i>	+++	D
Fuglekonge, <i>Regulus regulus</i>	+++	D
Gråfluesnapper, <i>Muscicapa striata</i>	++	D
Svarthvitfluesnapper, <i>Ficedula hypoleuca</i>	+++	D
Stjertmeis, <i>Aegithalos caudatus</i>	+	D
Granmeis, <i>Parus montanus</i>	+++	D
Toppmeis, <i>Parus cristatus</i>	+	B
Svartmeis, <i>Parus ater</i>	+	D

Tabell 1 (forts.)

Art	Forekomst	Hekkestatus
Blåmeis, <i>Parus caeruleus</i>	++	D
Kjøttmeis, <i>Parus major</i>	+++	D
Spettmeis, <i>Sitta europaea</i>	+	C
Trekryper, <i>Certhia familiaris</i>	++	C
Tornskate, <i>Lanius collurio</i>	+	C
Varsler, <i>Lanius excubitor</i>	T	A
Nøtteskrike, <i>Garrulus glandarius</i>	++	D
Skjære, <i>Pica pica</i>	++	D
Nøttekråke, <i>Nucifraga caryocatactes</i>	+	C
Kråke, <i>Corvus corone</i>	++	D
Ravn, <i>Corvus corax</i>	++	D
Stær, <i>Sturnus vulgaris</i>	+++	D
Gråspurv, <i>Passer domesticus</i>	++	D
Pilfink, <i>Passer montanus</i>	+	D
Bokfink, <i>Fringilla coelebs</i>	+++	D
Bjørkefink, <i>Fringilla montifrigilla</i>	+++	D
Grønnfink, <i>Carduelis chloris</i>	++	D
Grønnsisik, <i>Carduelis spinus</i>	+++	D
Gråsisik, <i>Carduelis flammeus</i>	+	C
Grankorsnebb, <i>Loxia curvirostra</i>	+++	D
Furukorsnebb, <i>Loxia pytyopsittacus</i>	+	C
Dompap, <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	++	D
Gulspurv, <i>Emberiza citrinella</i>	++	D
Sivspurv, <i>Emberiza schoeniculus</i>	+	C

Smågnagere

Av smågnagere er det påvist lemen, klatremus, gråsidemus, vånd, markmus, stor skogmus og rotte. Typisk for de fleste av disse artene er at de varierer mye i antall fra år til år. Disse syklusene går ganske regelmessig med topper ca. hvert 4-5 år. Under viltområdekartleggingen i 1985 ble det forsøkt en begrenset fellefangst på 15 fellér én natt. Det ble da fanget 3 klatremus ved Øvstebøhytta i Tuddalsdalen. Arten ble også ofte sett i terrenget. Selv om dette er et lite fangstmateriale å trekke sikre konklusjoner på, kan det sies at klatremus trolig hadde en topp i sin forekomst på høsten 1985. I 1988 var det lemen som forekom i store mengder. Lemmen ble sett to ganger under feltarbeidet på sommeren.

Utpå høsten økte antallet sterkt med en massiv vandring i området i slutten av september og i oktober. I oktober var det flere tusen lemen som var kjørt ihjel på riksveien gjennom i Tuddalsdalen. Størst konsentrasjon av døde lemen ble funnet på veien fra Vesleåi og noen hundre meter nord for denne. På en oppmålt strekning på 200 m lå det her 267 døde lemen. Dette førte også til at det ble sett hele 8 fjellvåk i begynnelsen av oktober. Fjellvåken har vanligvis trukket bort fra disse områdene i løpet av september.

Lemenbestanden var på høsten/forvinteren 1988 meget stor i fjellområdene i Tinn, Vinje, Hjartdal, Tokke og Fyresdal. Vandringen var massiv ned i lavereliggende deler av Telemark. Formering foregikk sent utover høsten. Inn på Hardangervidda var det imidlertid i samme periode ikke så stor bestand av lemen.

Rovdyr

Av de store rovdyrene er bjørn, gaupe og muligens ulv registrert siden 1970. To synsobservasjoner av ulv ble gjort like nord for undersøkelsesområdet i 1984. Observasjonene er ikke sikre, men faller ganske godt inn i mønstret av registreringer fra andre deler av fylket, og i Agder av den ulven som til slutt ble skutt på Vegårdshei.

Gaupe registreres jevnlig i området. Sportegn blir sett hver eneste vinter. Gaupene følger hoveddalføret langs Hjartdøla og dalføret inn langs Skorva og Skogsåi. I 1983 ble det ved Kleppefjell funnet spor av ei gaupe med to unger. I 1985 ble det skutt ei gaupe i Sauland. Vinterstid kan det i enkelte områder bli tatt en del rådyr. Det er ikke kjent at sau har blitt tatt av gaupe i undersøkelsesområdet.

Bjørn har blitt registrert hele 24 ganger i Hjartdal etter 1970 ifølge dataoversikt fra Direktoratet for naturforvaltning. Under intervjuer av lokalkjente i forbindelse med viltområdekartleggingen i 1985 kom det fram ytterligere 10 observasjoner. I 1986 var det 2 funn som regnes som sikre (Sørensen et al. 1988). Et kjerneområde for disse er de høyere liggende områdene fra Skorva og over mot Tuddalsdalen. Disse områdene er noen av de minst berørte skogområdene i Telemark. Ved vårregistreringer i regi av fylkesmannen i Telemark har dette vært et prioritert område. Ingen hundre prosent sikre funn er imidlertid gjort de siste årene. Dette gjelder for øvrig i hele denne bjørnestammens område. Direktoratet for naturforvaltning har beregnet Telemarkstammen til minimum 10-13 dyr (Kolstad 1984). Senere undersøkelser og ny viten om bjørnens leveområder har gjort at de fleste idag tror dette anslaget er for høyt.

Rødreven i området har gått sterkt tilbake i antall pga. reveskabb. De første rever med skabb ble avlivet tidlig på 1980-tallet. Det er fortsatt noe skabbrev å finne i området,

men noen har klart seg, og flere rever med fin pels ble skutt vinteren 1987-88. Mårbestanden er god etter å ha tatt seg opp fra et bunnnivå som varte i en lang periode før 1960-tallet. Oteren har forsvunnet helt fra dette området.

Hjortedyr

Alle de fire naturlig forekommende hjortedyrene i Norge finnes i området. Reinen opptrer bare tilfeldig, og da helst på ettersommeren og høsten. I denne perioden trekker den ned fra fjellområdene ved Brattefjell - Vindeggen for å beite sopp nede i skogen.

Hjort er den minst vanlige av hjortedyrene i Telemark. Hjartdal og Sauland har vært det område i fylket som har hatt den beste bestanden i nyere tid. Lonargrenda, som ligger ved Hjartdøla like overfor der hvor denne renner sammen med Skorva, har vært et kjerneområde for hjortestammen i fylket. I 1983-1984 ble det sett opptil 30 dyr samtidig i dette området. Etter dette har dyrene spredt seg noe mer utover og bl.a. innover langs Skorva og mot Tuddal. Under feltarbeidet ble det sett spor tegn over hele området. På ettervinteren var det spor etter minst fem dyr som holdt seg i de bratte liene sør for Kleppfjell.

Rådyrbestanden er for regionen sett under ett gått noe tilbake etter en topp midt på 1970-tallet. Områdene langs Skorva og i liene mot Sauland er fine rådyrbiotoper hvor det er en del dyr. Vinterstid trekker det rådyr ut i disse bratte sør og sørvest-vendte liene fra områder innover mot Tuddal. Det er mye løvtrær, og lite snø og lett tilgang til marksjiktet gjør dem til gunstige vinterbiotoper for rådyr.

Lom og ender

Storlommen opptrer trolig bare på trekket i Sønnlandsvatn. Opplysninger fra en hytteeier går ut på at det skal være sett 4-5 eksemplarer jevnlig hver vår. Storlom hekker spredt, men fåtallig på andre lokaliteter i regionen. Under feltarbeidet i 1988 ble bare én lom sett, én dag, i Sønnlandsvatn.

Av ender finnes de tre vanligste hekkeartene i Telemark, stokkand, krikkand og kvinand, representert i området. Disse ble registrert ved flere vann og småtjern. Sønnlandsvatn utmerker seg med en større mengde ender enn andre vann i området. Dette skyldes at vannet er grunnt med en rikt utviklet vegetasjon av flaskestarr o.a. Dette er en type vann det finnes lite av i regionen. Et vist tilsig av næringsstoffer fra kloakk og landbruk lengre oppe i vassdraget har nok også medvirket til at vegetasjonen er spesielt rik på denne lokaliteten. I 1988 hekket det minimum 3 par stokkand, 2 par krikkand og 2 par kvinand i Sønnlandsvatn. Størst betydning har lokaliteten for ender på trekk fra og til andre hekkel plasser vår og høst. Det er registrert maksi-

mumstall for rastende fugl i 1985 og 1988 på 35 stokkender, 12 krikkender, 42 kvinender, 5 toppender og 4 laksender. Disse observasjonene er gjort temmelig tilfeldig. Bedre overvåking av vannet vil trolig gi flere arter og høyere antall.

Dagrovfugler og ugler

Området har en ganske typisk rovfugl- og uglefauna som en finner i forbindelse med kulturlandskap, barskoger og overgangen mot fjellskogen. Knyttet til det åpne kulturlandskapet er musvåk, kattugle og delvis spurvehauk og tårnfalk. I barskogen finner en hønsehauk, spurvugle og hornugle. I de høyreliggende delene finner en hubro, kongeørn og fjellvåk. Det er ikke gjort nok feltarbeid til å kunne gi noen fullstendig oversikt over antallet av hver enkelt art. Antall observasjoner under feltarbeidet tyder på at det ikke var noe spesielt stort antall rovfugler som hekket i området i 1988. Hubro er ikke funnet hekkende i de siste 10 årene i området, men den er imidlertid sett og hørt på flere lokaliteter i de siste årene. På høsten ble det sett minimum 8 fjellvåk langs Skogsåi. Dette var midt i oktober og sent for fjellvåken i dette området. Årsaken var at lømenbestanden på dette tidspunktet var meget stor.

Hønsefugler

Av hønsefugler er det skogshønsene som er best representert. Jerpe, orrfugl og storfugl finnes over det meste av undersøkelsesområdet, mens lirype bare finnes i små bestander i de aller høyeste delene av området.

Både jerpe, orrfugl og storfugl har tatt seg noe opp i området etter å ha vært nede på et lavt nivå i en del år. Dette er en utvikling som en finner over hele regionen. Jerpa er knyttet til de bratte liene opp fra Skorva og Skogsåi. Den holder seg langs småbækker og fuktige drag med innslag av en del løvtrær. Fine biotoper finnes i liene opp fra Skorva hvor det er mange innslag av mindre gråorbekker. Storfuglene er knyttet til de øvre delene av barskogen høyere oppe i liene. Leikplasser finnes også mest konsentrert i disse områdene. Orrfuglen finnes mest inne på heiområdene mellom de to vassdragene, men kan påtreffes over hele undersøkelsesområdet. Orrfuglenes leikplasser ligger også lokalisert til myrer og tjern inne på heia. Noe spill foregår også ute på toppen ned mot hoveddalførene. I 1988 ble to leiker besøkt. På disse var det henholdsvis 6 og 9 orrhaner som spilte. Sju orrfuglleiker på 5-10 fugl er kjent i området. En storfuglleik ble undersøkt, og på denne var det spor etter tre tiur. Fire storfuglleiker er kjent, og på disse ligger tallet på spillende tiur på ca. 3-6. Dette er antall som stemmer godt overens med tall fra leiker i regionen for øvrig.

Vadefugler

Området har få lokaliteter som er attraktive for vadefugler. Et unntak utgjør strandsnipe som finnes langs alle vann og

vannstrenger i området. Rugde som er knyttet til skogsmark med fuktig grunn finnes også vanlig. Ellers ble enkeltbekkasin funnet på en myr inne på heia mellom de to vassdragene. Noen par med vipere hekker nede i Sauland i tilknytning til dyrket mark.

Spurvefugler

Det ble foretatt noen linjetakseringer i undersøkelsesområdet i 1988. Disse ble gjort i granskogdominerte områder. Disse bestod av en mosaikk av blåbærgranskog, fattigmyr og nesten snaut fjell. Innslaget av løvtrær (bjørk og forskjellige seljearter) var varierende. I tabell 2 er resultatene sammenliknet med tilsvarende undersøkelser gjort på Lifjell (Bekken 1981) og inn mot Sjøvatn (Bergstrøm 1980). Linjetakseringene viser sammensetningen av spurvefuglfaunaen, og viser hvilke arter som dominerer i den undersøkte naturtypen.

Dataene fra Sjøvatn spesielt, men også de fra Lifjell bygger på et større materiale. Det er imidlertid mange likhetstrekk mellom de tre områdene. Løvsanger er den dominerende arten i alle områdene og utgjør omlag 1/4 av alle spurvefuglene. Trepplerke er noe vanligere i Skogsåiområdet enn ved Sjøvatn og Lifjell. Bjørkefink er særlig i Lifjellundersøkelsen en meget tallrik art, og noe vanligere ved Sjøvatn enn ved Skogsåi. Bjørkefinken er en art som er vanligst i bjørkebeltet, men går et godt stykke ned i barskogen. Skogsåi har trolig et mindre alpint preg i de barskogområdene som ble taksert, enn hva en finner i de to andre, og er dermed ikke så godt egnet som biotop for bjørkefinken. For de to andre områdene er det en samlegruppe med andre arter. Dette er en del arter som forekommer med lave dominansverdier. Ved mer omfattende linjetakseringer i Skogsåi ville det også i dette området blitt registrert en del andre mer sparsomt forekommende arter.

4.3 Dyregeografisk interessante arter

Her har jeg valgt å ta med bare fuglearter. Bestanden av bjørn, gaupe og bever kan sies å ha en dyregeografisk interesse i området idag. Disse artene har tidligere hatt en stor utbredelse i landet, men har som følge av stor etterstrebelse idag en sterkt redusert utbredelse. Beveren var i en periode rundt 1930-tallet nesten utryddet i Norge (Frislid & Semb-Johansson 1982). I Telemark er den idag å finne over hele fylket helt opp mot 900-1000 m o.h.

Området har stor høydevariasjon fra jordbruksområder under marin grense i Sauland til fjellbjørkeskog og delvis snaufjell på de høyeste toppene. Dette fører til at en bl.a. finner fuglearter med en utbredelse som følger de sentrale fjellområdene i Sør-Norge. En del fuglearter har en utbredelse som følger de store barskogene fra Taigaen i øst gjennom Sverige og Østlandet til Telemark og Agderfylkene. En tredje hovedgruppe er arter som er mer "varmekjære" og har kommet til Norge fra det europeiske kontinent. Disse artene har sin utbredelse i særlig grad rundt Oslofjorden og ned langs Sørlandskysten. Ved vurdering av arter som er funnet i undersøkelsesområdet har jeg basert meg på utbredelseskart i Norges Fugler (Haftorn 1971) og på upublisert Atlasmateriale fra Norsk Ornitologisk Forening, avd. Telemark.

- 1) Nordvestlige arter med sin hovedutbredelse knyttet til alpine strøk og høyereliggende barskoger, med særlig eller sørøstlig grense for sin utbredelse i eller nær undersøkelsesområdet:

Fjellvåk Kongeørn

Tabell 2

Sammenlikning av spurvefuglfaunaen i høyereliggende barskog i undersøkelsesområdet med resultater fra Lifjell og Sjøvatn i Telemark, dominansverdier (%).

Comparison of the passerine bird fauna (census results) in the investigated area with transect results from Lifjell and Sjøvatn in Telemark, dominance values (%).

	Skogsåi	Lifjell	Sjøvatn
Løvsanger, <i>Phylloscopus trochilus</i>	27,9	22,0	25,0
Trepplerke, <i>Anthus trivialis</i>	18,0	11,8	8,5
Bokfink, <i>Fringilla coelebs</i>	13,1	9,4	8,5
Bjørkefink, <i>Fringilla montifringilla</i>	9,8	20,5	14,0
Rødvingetrost, <i>Turdus iliacus</i>	6,6	2,4	2,5
Grønnsisik, <i>Carduelis spinus</i>	6,6	9,4	12,0
Granmeis, <i>Parus montanus</i>	5,4	1,6	4,0
Jernspurv, <i>Prunella modularis</i>	3,3	-	2,5
Gråtrost, <i>Turdus pilaris</i>	3,3	1,6	3,0
Måltrost, <i>Turdus philomelos</i>	3,3	1,6	2,0
Fuglekonge, <i>Regulus regulus</i>	3,3	-	0,5
Linerle, <i>Motacilla alba</i>	1,6	2,4	0,5
Grankorsnebb, <i>Loxia curvirostra</i>	1,6	-	2,0
Andre arter	-	17,3	15,0

- 2) Østlige/kontinentale arter med sin vestlige utbredelses grense for hekkeområde i eller nær undersøkelses området:
Tretåspett
- 3) Lavlandsarter som på Øst- og Sørlandet har sin nordlige eller øvre utbredelsesgrense i eller nær undersøkelses området:
Spettmeis Tornskate Musvåk

4.4 Forekomst av sjeldne og truede arter

Det er tatt utgangspunkt i en oversikt over truede virveldyr i Norge utarbeidet av Direktoratet for Naturforvaltning (Christensen & Eldøy 1988). Tre arter må regnes som utgått for området, oter, ulv og piggsvin, som alle har forsvunnet i dette århundret. Foruten de artene som regnes for utryddet er oversikten delt inn i fire kategorier etter grad av truetet (direkte truet, sårbare, usikker status og sjeldne). I **tabell 3** er det gitt en oversikt over de av artene som er funnet i undersøkelsesområdet og som forekommer på DN's liste.

Størst betydning i denne sammenheng har området som bjørneområde. Til tross for at det ferdes lite mennesker i høiområdet mellom Tuddalsdalen og Skorva er dette et av de områdene i Telemark hvor det er innmeldt flest bjørneobservasjoner i senere tid. Dette tyder på at dette er et kjerneområde for Telemarkstammen av bjørn.

4.5 Pattedyr og fuglers bruk av området

For de 91 fugleartene som er påvist i området, benyttes området vesentlig som hekkeområde. Sønnlandsvatn spiller en viss rolle som rasteplass på trekket for andefugler og storlom. Langt de fleste fuglene som benytter området til hekking, er trekkfugler og er i området 3-6 måneder på sommerhalvåret. En del fugler er standfugler (36 arter) og bruker det hele året. Dette gjelder 3 rovfugler (hønsehauk, spurvehauk og kongeørn), 4 hønsefugler (jerpe, lirype, orrfugl og storfugl), en due (bydue), 3-4 ugler (hubro, spurvugle, kattugle og ofte hornugle), 5 spettefugler (svartspett, grønnspett, flaggspett, dvergspett og tretåspett), 20 spurvefugler (fuglekonge, stjertmeis, granmeis, toppmeis, svartmeis, blåmeis, kjøttmeis, spettmeis, trekryper, nøtteskrike, skjære, nøttekråke, kråke, ravn, gråspurv, pilfink, grønnfink, grankorsnebb, dompap og gulspurv).

Orrfugl og storfugl bruker spesielle områder til spillplasser

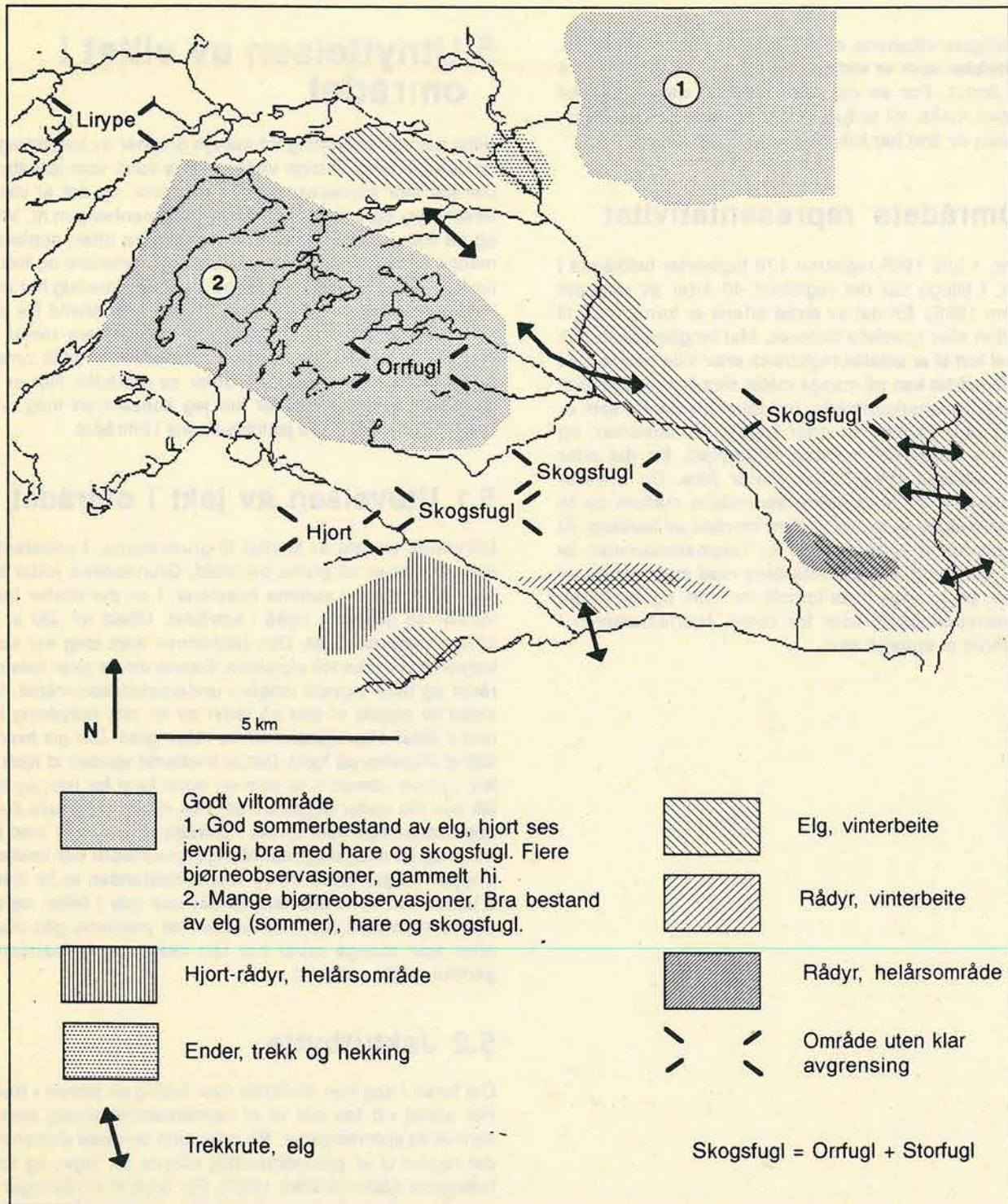
på våren. Spillplassene har blitt kartlagt, men publiseres ikke i denne rapporten pga. faren for at disse skal bli forstyrret. Vinterstid med vanskelige beiteforhold for liryper i fjellet kan føre til at mange ryer trekker ned i undersøkelsesområdet for å finne mat. Spesielt gode skogsfugl-områder er markert på viltkartet, **figur 2**.

Pattedyrene som finnes i området holder til der hele året. En del av disse har imidlertid faste sesongvandring, ofte noe avhengig av snødybden i området. Elgen trekker gjerne ut av området når snødybden overstiger 70 cm (Hjeljord 1980). Dette skjer de aller fleste år inne i de høyreliggende delene. Også elger fra omkringliggende områder trekker ned mot de laverliggende delene langs nedre del av Skorva, Skogsåi og langs Hjartdøla. Furuforyngelser i dette området er viktig vinterbeite for elgen. Rådyr og hjort trekker gjerne ut i de sør- og sørvestvendte bratte liene hvor snøforholdene er mindre vanskelige.

Tabell 3

*Representasjon av truede arter i Skogsåiområdet.
Presence of threatened species in the Skogsåi area.*

Kategori	Art	Status i Skogsåiområdet
- antall arter i Norge		
Direkte truet		
- 4 fugler	Ingen	-
- 2 pattedyr		
Sårbare		
-19 fugler	Kongeørn	Hekker, nesten årlig
- 3 pattedyr	Hubro	Høres hver vår
	Svartspett	Hekker
	Bjørn	Mange obs. i nyere tid
Sjeldne arter		
- 23 fugler	Ingen	-
- 3 pattedyr		
Usikker status		
- 15 fugler	Storlom	Trekkgjest
	Hønsehauk	Hekker
- 7 pattedyr	Gaupe	Fast streif

Figur 2
 Viltområdekart for Skogsåiområdet.
 Wildlife map for the Skogsåi area.

For de viktigste viltartene er det laget et viltkart (figur 2). Hvilke områder som er viktige, variere fra art til art og fra årstid til årstid. For en del arter varierer det også med livssyklusen, f.eks. vil orrfugl bruke leikplasser i parrings-tiden, resten av året har leikplassen liten betydning.

4.6 Områdets representativitet

Det var pr. 1 juni 1985 registrert 170 fuglearter hekkende i Telemark, i tillegg var det registrert 40 arter av pattedyr (Bergstrøm 1985). En del av disse artene er kun knyttet til skjærgården eller spesielle biotoper. Mer inngående studier ville likevel ført til at antallet registrerte arter ville ha økt med 15-25%. Området kan på mange måter sies å være et typisk midtre/indre Telemarksområde. Det faunaelementet som er noe dårlig representert, er arter knyttet til våtmarker, og området har heller ikke innslag av høyfjell. En del arter knyttet til arktiske strøk finnes derfor ikke. De høyere-liggende delene av undersøkelsesområdet mellom de to vassdragene utgjør et større uberørt område av barskog. At en her også har et viktig område for Telemarkstammen av bjørn gjør det verdifullt. De bratte liene med mye innslag av løvskog byr på spesielt gode forhold for hjort, og er i tillegg viktige overvintringsområder for rådyr. Hjortestammen i dette området er spesielt stor.

5 Utnyttelsen av viltet i området

Viltet har stor betydning for mange grupper av befolkningen, og den går langt ut over viltets snøvre verdi som jaktutbytte. Det har stor opplevelsesverdi i seg selv, og det er viktig i forsknings- og utdanningsmessig sammenheng m.m. Viltet, og da ikke i den snøvre verdi av jaktbare arter, oppleves i mange sammenhenger av fastboende, hytteiere og folk på tur eller gjennomreise i området. Samfunnmessig har dette idag større betydning enn jakt. Dette er imidlertid lite mål-bare verdier. Foruten fastboende og hytteiere reiser det mange turister gjennom området. Det er imidlertid få innfalls-porter til de høyere-liggende deler av området. Her er det derfor lite ferdsel. Jeg har her jeg konsentrert meg om å beskrive noe nærmere jaktutøvelsene i området.

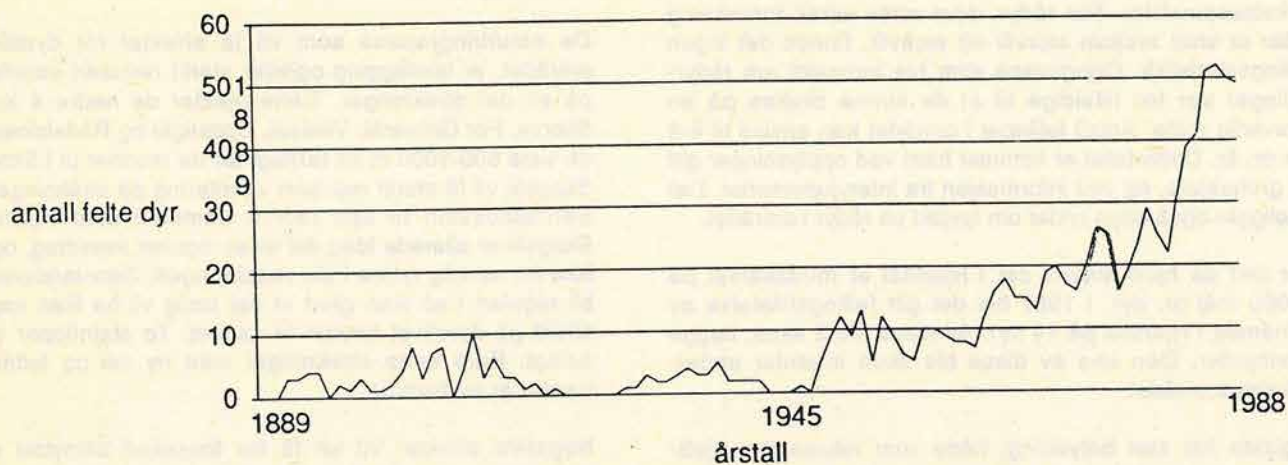
5.1 Utøvelsen av jakt i området

Utøvelsen av jakt er knyttet til grunneierne. I undersøkelsesområdet er all grunn privateid. Grunneierne jakter selv eller med andre i samme husstand. I en del tilfeller jakter venner og bekjente også i området. Utleie av jakt er lite viktig i dette området. Den jaktformen som idag har størst betydning er uten tvil elgjakten. Denne drives over hele området og flere elgvald inngår i undersøkelsesområdet. Ved siden av elgjakt er jakt på rådyr av en viss betydning i de nedre deler. Hjortejakten drives i liten grad. Det gis hvert år fellingstillatelse på hjort. Det er imidlertid sjelden at hjort blir felt. Jakten utføres ikke som en egen form for jakt, og hjort blir kun felt under elgjakten om den tilfeldigvis skulle dukke opp. Annen jakt som drives i området er harejakt med løshund og litt skogsfugljakt. Mange grunneiere har imidlertid stoppet skogsfugljakt da de mener bestanden er for liten til å jaktes på. Vinterstid fanges det noe mår i feller, og noe rødrev skytes på åte. Revejakten har imidlertid gått tilbake etter som mange rever har fått skabb og bestanden er ganske sterkt redusert.

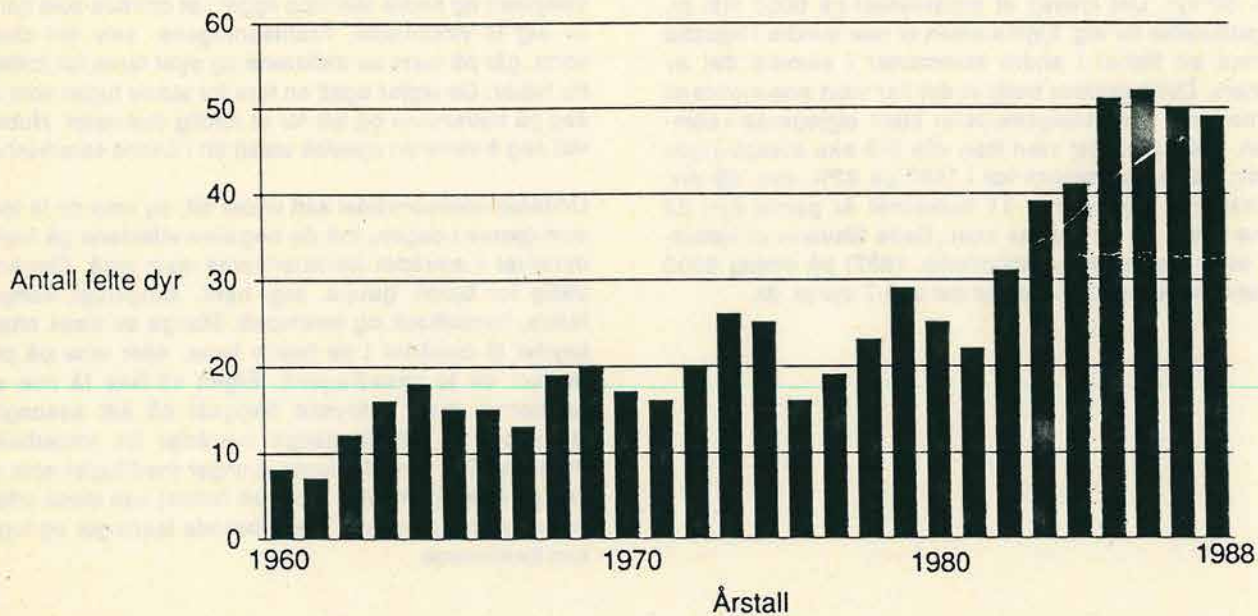
5.2 Jaktutbytte

Det føres i dag kun statistikk over felling av storvilt i Norge. For annet vilt tas det ut et representativt utvalg som tilsendes et spørreskjema. På bakgrunn av disse dataene blir det regnet ut et gjennomsnittlig utbytte pr. jeger og totale fellingstall (Jaktstatistikk 1987). For bruk til vurderinger om utbytte av småvilt innen et bestemt lite område er derfor småviltdataene av liten verdi. Det er heller ikke lett å få fram noen gode og riktige tall ved å intervju jegerne i området. En får da mest uttrykk for om arter er i oppgang eller nedgang.

ELGAVSKYTNING I HJARTDAL 1889 - 1988

ELGFELLINGER I HJARTDAL 1960 - 1988

Figur 3

Fellingstall for elg i Hjartdal 1889-1988 og 1960-1988.

Moose hunting in Hjartdal, Telemark 1889-1988 and 1960-1988.

Dette er for øvrig diskutert andre steder i rapporten. Her har det derfor kun blitt brukt data om felt storvilt i området.

Storvilt

Av storvilt er det elg, hjort og rådyr som jaktes innen undersøkelsesområdet. For rådyr, som etter norsk forvaltning faller et sted mellom storvilt og småvilt, finnes det ingen fellingsstatistikk. Oppgavene som ble innmeldt om rådyrfellinger var for tilfeldige til at de kunne brukes på en forsvarlig måte. Antall fellinger i området kan anslås til 6-8 dyr pr. år. Dette tallet er kommet fram ved opplysninger gitt av grunneiere, og ved informasjon fra intervjupersoner. Det foreligger også noen rykter om tyvjakt på rådyr i området.

For jakt på hjort kreves det i Hjartdal et minsteareal på 10000 mål pr. dyr. I 1987 ble det gitt fellingstillatelse av viltnemda i Hjartdal på 14 dyr. Av disse ble 2 skutt, begge kronhjørter. Den ene av disse ble skutt innenfor undersøkelsesområdet.

Elgjakta har stor betydning, både som rekreasjon, kjøttutbytte og samtaleemne. Elgstammen har vært i meget sterk vekst i området (se figur 3). Fra en meget liten stamme av sky dyr fram til omlag 1960, hvor fellingstallet lå på under 10 dyr, har en nå en god stamme hvor det årlig kan tas ut ca. 60 dyr. Det kreves et minsteareal på 6000 mål pr. fellingstillatelse for elg. Elgstammen er noe mindre i Hjartdal enn hva en finner i andre kommuner i samme del av Telemark. Dette skyldes trolig at det har vært noe motstand mot moderne avskytningsmodeller blant elgjegerne i kommunen. Særlig har det vært liten vilje til å øke avskytingen av kalv. Fellingsprosenten var i 1987 på 82%, dvs. 49 dyr. Av disse var 6 årskalver, 11 halvannet år gamle dyr, 22 voksne okser og 10 voksne kuer. Dette tilsvarer et kjøttutbytte etter slaktevekt (Jaktstatistikk 1987) på omlag 6000 kg. I undersøkelsesområdet tas det ut 5-7 dyr pr. år.

6 Virkningene av en utbygging på pattedyr- og fuglefaunaen

De naturinngrepene som vil få effekter for dyrelivet i området, er tørrlegging og/eller sterkt redusert vannføring på en del strekninger. Dette gjelder de nedre 4 km av Skorva. For Grovaråi, Vesleåi, Uppstigåi og Rådalsløken vil de siste 500-1000 m bli tørrlagt før de munner ut i Skogsåi. Skogsåi vil få sterkt redusert vannføring på strekningen fra Sønnlandsvatn til den renner sammen med Hjartdøla. Skogsåi er allerede idag del av et regulert vassdrag, og har ikke en naturlig rytme i sin vannføring. Sønnlandsvatn vil bli regulert i så liten grad at det trolig vil ha liten negativ effekt på dyrelivet knyttet til vannet. To steintipper vil bli anlagt. Bare korte strekninger med ny vei og ledningstraséer er nødvendig.

Negative effekter vil en få for fossekall tilknyttet elvestrekninger som vil få redusert vannføring. Insektproduksjonen vil også endres i disse områdene. Dette kan være negativt for insektspisende fuglearter. Steintippen ved Vesleåi ligger nær en etablert storfugleik. Selve kraftstasjonen og nedre steintipp ligger i et område som benyttes av elg til vinterbeite. Kraftledningene, selv om disse er korte, går på tvers av dalførene og øker faren for kollisjoner for fugler. De utgjør også en fare for større fugler som setter seg på traversene og lett får et dødlig strømstøt. Hubro har vist seg å være en spesielt utsatt art i denne sammenheng.

Undersøkelsesområdet sett under ett, og med de få inngrep som gjøres i dagen, må de negative effektene på fugle- og dyrelivet i området karakteriseres som små. Området er viktig for bjørn, gaupe, elg, hjort, skogsfugl, kongeørn, hubro, hønsehauk og svartspett. Mange av disse artene er knyttet til områder i de bratte liene, eller inne på platået mellom de to vassdragene. Elgen vil ikke få noe større problemer med å krysse Skogsåi på sitt sesongtrekk. Reduksjoner i tilgjengelige områder for vinterbeite er minimale. For å hindre kortslutninger med fugler som setter seg på ledningsmaster (spesielt hubro) kan disse utformes slik at overslag mellom strømførende ledninger og fugl ikke kan forekomme.

7 Sammendrag

Etter oppdrag fra Ing. A.B. Berdal A/S har NINA Norsk institutt for naturforskning ved Universitetet i Oslo foretatt undersøkelser av fugle- og dyrelivet i de områder som vil bli berørt av utbyggingen av Skogsåi og Skorva i Hjørdal kommune i Telemark.

Området strekker seg fra under marin grense i Sauland, som er preget av bebyggelse og dyrket mark, til fjelltopper opp mot 1000 m o.h. Dalene hvor Skogsåi og Skorva løper gjennom skjærer seg dypt ned i terrenget og danner svært bratte dalsider. Heirområdet mellom de to dalførene er mer småkupert og uberørt av tekniske inngrep. Berggrunnen i området består av harde grunnfjellsbergarter. I de høyere liggende delene av området er det svært lite løsmasser over grunnfjellet. I de nedre delen mot Sauland og Hjørdøla er det avsatt meget store mengder løsmasser under siste istid. Barskoger på dårlig bonitet dominerer over det meste av området. I de nedre områder med gode grunnforhold finnes storvokste furuskoger. I bratte, soleksponerte luser finnes det et relativt stort innslag av løvtrevegetasjon.

Rapporten bygger på 10 dagers feltarbeid i løpet av 1988. Det ble lagt vekt på takseringer til forskjellige årstider. I tillegg ble det i 1985 utarbeidet et viltkart for Hjørdal kommune av forfatteren. Dette materialet har også blitt benyttet. Totalt er det registrert 26 pattedyr- og 91 fuglearter i området. Alle pattedyrene med unntak av rein og muligens bjørn og gaupe formere seg i undersøkelsesområdet. 84 fuglearter hekker trolig, hvorav 54 med sikkerhet er konstatert hekkende.

I 1988 ble en topp i lemenbestanden registrert. Området regnes som et kjerneområde for Telemarkstammen av bjørn. Mange bjørneobservasjoner er meldt inn fra dette området i nyere tid. Dette har trolig sammenheng med at sentrale deler av området er lite påvirket av menneskelige aktiviteter og tekniske inngrep. Gaupe er også en regelmessig forekommende art i dette området. Hjortestammen er god, en av de beste i Telemark. Elgstammen viser en positiv utvikling på lik linje med i resten av regionen. Sønnlandsvatn er rikere på andefugler enn hva som er vanlig for innsjøer i denne regionen. Stokkand, krikand og kvinand hekker i små, men større antall enn hva en vanligvis finner i dette området. På trekket vår og høst har området en viss regional betydning som trekklokalitet for andefugler. Spurvefuglfaunaen domineres av løvsanger (27,9 %), trepiplerke (18,0 %), bokfink (13,1 %) og bjørkefink (9,8 %). Dette stemmer relativt godt overens med undersøkelser i tilsvarende områder i denne delen av Telemark.

Fire arter som regnes som sårbare i nasjonal sammenheng finnes i området, hubro, kongeørn, svartspett og bjørn. Ytterligere tre arter som har en usikker status finnes, storlom, hønehawk og gaupe. Ulv, oter og piggsvin regnes som utryddet.

Jakten utøves av grunneier med venner og kjente. Elgjakten er den viktigste jakten som utføres i området. Hjørdal kommune har et minsteareal på 6000 mål pr. dyr. Det blir årlig felt ca. 50 dyr i kommunen. I undersøkelsesområdet ligger fellingene på ca. 6-8 dyr. Annen jakt som utøves er hare-, rådyr-, mår- og rødrevjakt. Skogsfugljakten utnyttes i liten grad. Hjortejakt er tillatt i området, men utføres sjelden som en egen jaktform. De få hjortene (2 i 1988) som felles blir som oftest skutt under elgjakten.

Naturinngrepene som vil følge av den planlagte kraftutbyggingen er små. De viktige områdene for sky og truede dyrearter blir ikke berørt. Reguleringen av Sønnlandsvatn er så liten at den vil ha minimal innvirkning på fuglelivet tilknyttet vannet. På elvestrekninger med redusert eller ingen vannføring vil det bli ødelagt biotoper for fossekall. En storfugleik vil bli berørt av en steintipp. Virkningene på trekkveier og viktige vinterbeiter for elg vil være minimale. Kraftledninger bør bygges så faren for strømdrepte fugler ikke kan oppstå.

8 Litteratur

- Agedal, H.O. 1982. Bergartar. Sprekksoner i fjell. Grunnvatn i fjell. - Kart BAS 02. Vassatlas for Telemark.
- Bekken, J. 1981. Lifjell, fugl og pattedyr. - Kontaktutv. for vassdragsregul., Univ. i Oslo, Rapp. 30.
- Bendiksen, E. 1989. Botanikk. - I Prosjekt Skogsåi (Hjartdal, Telemark). Fagrapport om naturfag og friluftsliv. NINA Oppdragsmelding 5. avsnitt 3.
- Bergstrøm, R. 1980. Sjøvatnområdet - fugl og pattedyr, juni 1979. - Kontaktutv. for vassdragsregul., Univ. i Oslo, Rapp. 16.
- Bergstrøm, R. 1985. Status for viltartene i Hjartdal kommune. - Miljøvernadv. i Telemark. Intern rapport med viltkart.
- Christensen, H. & Eldøy, S. 1988. Truete virveldyr i Norge. - Direktoratet for naturforvaltning, Rapp. 1988: 2.
- Bevanger, K. 1978. Fuglefaunaen i Kobbelvområdet, Sørfold og Hammarøy kommuner. Kvantitative og kvalitative registreringer sommeren 1977. - K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. Zool. Ser. 1978: 6.
- Frislid, R. & Semb-Johansson, A., red. 1982. Norges dyr. Nøkkelbind. Bind 6. - J.W. Cappelens forlag.
- Haftorn, S. 1971. Norges fugler. - Universitetsforlaget, Oslo.
- Hjeljord, O. 1980. Viltbiologi. - Landbruksforlaget, Oslo.
- Jaktstatistikk 1987. - Statistisk sentralbyrå 1988, Oslo, 58s.
- Jansen, I.J. 1983. Telemark, Kvartærgeologisk kart. - GEO 01. 1: 250 000
- Kolstad, M. 1984.
- Nordisk ministerråd 1984. Naturgeografisk regioninndeling av Norden. - Nordiske utredninger.
- Samlet plan 1986. Samlet plan for vassdrag, Telemark fylke. - Vassdragsrapport for 078.42 Skogsåi.
- Sørensen, O.J., Overskaug, K. & Kvam, K. 1988. Bjørn i Norge 1983 - 1986. - Rovvilt rapport nr. 3. Norsk institutt for naturforskning.
- Werner-Johanessen, T. 1977. Vær og klimaforhold. - I Gjessing, J., red. Norges geografi. Univ. forl. Oslo. s. 61-126.

Vedlegg

Artsliste med kommentarer

Opplysningene i denne oversikten er bygd på feltarbeidet i 1988 og viltområdekartleggingen i 1985. I forbindelse med kartarbeidet ble en rekke lokalkjente personer intervjuet.

PATTEDYR

Piggsvinfamilien, Erinaceidae

Piggsvin (*Erinaceus europaeus*)

Fantes tidligere i de nedre deler av undersøkelsesfeltet. Det er ca. 10 år siden siste kjente funn i Sauland.

Spissmusfamilien, Soricidae

Vanlig spissmus (*Sorex araneus*)

Finnes vanlig over hele undersøkelsesområdet. Varierer en del i antall fra år til år. En ble sett ved Sønmlandsvatn under feltarbeidet.

Dvergspissmus (*Sorex minutus*)

Vannspissmus (*Neomys fodiens*)

Disse to artene ble ikke registrert i området, men kunnskap om forekomst i tilsvarende biotoper i tilgrensende strøk tilsier at disse trolig finnes.

Glattnefseflaggermusfamilien, Vespertilionidae

Flaggermus ble sett flere steder i området. En kjenner ikke til hvilke arter dette er.

Harefamilien, Leporidae

Hare (*Lepus timidus*)

Finnes over hele området. Antallet varierer mye. Bestanden var god i 1988, mye sportegn ble funnet i nedslagsfeltet. Jaktutøvere i området beskrev bestanden som stor og ganske stabil de 4-5 siste årene. Dette har trolig sammenheng med en sterkt redusert rødrevbestand i området pga. skabb. Hare jantes en del innen undersøkelsesområdet. Bestanden er best i lavereliggende deler av området.

Ekornfamilien, Scluridae

Ekorn (*Sciurus vulgaris*)

Finnes knyttet til barskog i området. Noe vanligere i tilknytning til bebyggelse, særlig vinterstid. Gode frøsetninger på gran og furu i flere påfølgende år har vært positivt for ekornbestanden i området. Ekorn utnyttes ikke i jaksammenheng i våre dager.

Beverfamilien, Castoridae

Bever (*Castor fiber*)

Det er en god og sterk beverstamme i denne delen av Tele-

mark. Bøver har tilhold i Sønnlandsvatn. Skogsåi og sideelvene som blir direkte berørt av reguleringen har for stort fall på det meste av elvestrekningen til at bever kan etablere seg der. Det jaktes ikke på bever i Hjartdal og bare noen få skadebevere felles pr. år.

Hamsterfamilien, Cricetidae

Lemen (*Lemmus lemmus*)

Arten finnes vanligvis kun i de høyreliggende delene av nedbørfeltet, og helst i tilgrensende fjellområder. På sensommeren og høsten 1988 var det imidlertid en massiv lemmenvandring ned i de lavreliggende delene av området. Tusener av lemen var ihjelkjørt på riksveien langs Skogsåi. Før dette var siste store lemenår i dette området i 1974.

Klatremus (*Clethrionomys glareolus*)

Finnes i varierende antall i hele området. Under arbeidet med viltområdekartlegging av Hjartdal i 1985 ble flere eksemplarer registrert ved Øvstøbøhytta.

Vånd (jordrotte) (*Arvicola terrestris*)

Finnes i forbindelse med innmark flere steder i området. De senere årene har det vært lite vånd å se.

Markmus (*Microtus agrestis*)

Vanlig over hele området, på våren kunne sportegn sees etter ganger i gras under snødekt mark en rekke steder.

Musefamilien, Muridae

Stor skogmus (*Apodemus flavicollis*)

Finnes, et eks. ble sett ved ei hytte ved Sønnlandsvatn.

Rotte (*Rattus norvegicus*)

Finnes tilknyttet bebyggelse enkelte steder i området. Var langt vanligere før.

Hundefamilien, Canidae

Ulv (*Canis lupus*)

Er ikke sett i undersøkelsesområdet i moderne tid. To observasjoner som regnes som usikre ble gjort lengre nord i Tuddal i 1984. Begge ble gjort i april. En teori er at dette kan ha vært den samme ulven som til slutt ble skutt på Vegårdshei.

Rødrev (*Vulpes vulpes*)

Spor av rev ble sett flere steder under feltarbeidet på ettervinteren i 1988. Bestanden er imidlertid liten. Dette skyldes reveskabb som har blitt påvist i hele regionen. Jakt på rev må betegnes som populært i området. Det er da særlig "gluggjakt" som benyttes.

Blørnefamilien, Ursidae

Bjørn (*Ursus arctos*)

Telemark regnes som et av de områdene i Norge som har en egen bjørnestamme. Stammen er anslått til minimum 10-13 dyr av Direktoratet for naturforvaltning. Det har imidlertid blitt reist tvil om det er så mange bjørner i dette området. Av bjørneobservasjoner gjort etter 1970 er hele 34 fra Hjartdal. Av disse er de fleste gjort område mellom Tuddal og Hjartdal. Flere observasjoner er gjort ved Rudningsfjell og Skorva. Det er lite ferdsel inne i skogsområdene inne på heia mellom Skogsåi og Skorva. Trolig er dette et viktig kjerneområde for bjørn i Telemark. Det foreligger også observasjoner av binne med unge(r) i området. Den siste bjørnen som falt for ei kule i området, falt i 1919. Gamle hi er kjent fra heia mellom Skogsåi og Skorva.

Mårfamilien, Mustellidae

Røyskatt (*Mustella erminea*)

Finnes ganske vanlig i undersøkelsesområdet, antallet varierer mye fra år til år, dette er svingninger som ofte følger smågnagerbestanden. Det ble tidligere jaktet på denne arten for pelsen sin skyld. Idag jaktes det ikke på røyskatt i området.

Snømus (*Mustela nivalis*)

Finnes i området, ble sett ved Listul høsten 1988.

Mink (*Mustela vison*)

Mink holder til langs vassdragene i området. De fleste personen som ble intervjuet i 1985 mente at bestanden trolig var noe større tidligere, med en topp midt på 1960-tallet.

Mår (*Martes martes*)

Under feltarbeidet på sporsnø, ettervinteren 1988 ble mårspor registrert ganske ofte. Bestanden ble av flere betegnet som god. I likhet med utviklingen over store deler av landet har mårbestanden tatt seg markant opp siden 1960-tallet. Det blir fanget noe mår med feller i området.

Grevling (*Meles meles*)

En grevling ble sett ved søppelfyllplassen ved Slåan på forsommeren. Finnes vanligst ned mot Sauland og mest i tilknytning til gårder og annen bebyggelse.

Oter (*Lutra lutra*)

Arten forsvant fra Hjartdal på 1950-tallet. Spor ble før dette sett de fleste vintre langs Skogsåi og Skorva. I Hjartdøla ble den siste oteren sett i 1973.

Kattefamilien, Felidae

Gaupe (*Felis lynx*)

Hjartdal har en liten stamme som henger sammen med gaupepopulasjoner i tilgrensende kommuner. Vinterstid

sees det spor av gauper som streifer i de bratte liene i Tuddal og i Skorva. Grovt sett ser det ut til at de følger ganske faste ruter, og passerer med noen ukers mellomrom. Ei gaupe ble skutt i dette området i 1985. Det er ikke kjent noen problemer med tap av husdyr i dette området.

Hjortefamilien, Cervidae

Hjort (*Cervus elaphus*)

Navnet på kommunen Hjartdal kommer fra navnet på elva Hjartdøla som renner gjennom kommunen. Hjart kommer etter all sannsynlighet fra hjort. Dette tyder på at hjorten ikke er noe nytt element i faunaen i dette området. Her finnes idag en fast stamme. På begynnelsen av 1980-tallet var kjernen i Lonargrenda, noen km nordvest for undersøkelsesområdet. Her ble det sett opptil 30 dyr samtidig. Senere har dyrene spredt seg ut over et større område. Sommerstid holder de seg helt opp i bjørkebeltet. Under feltarbeidet ble det sett spor av hjort mange steder i undersøkelsesområdet. Det gis i overkant av 10 fellingstillatelser pr. år. Bare en til to hjort blir vanligvis felt. Det er lite tradisjon med hjortejakt i kommunen.

Elg (*Alces alces*)

Bestanden har vært i jevn oppgang over lang tid. Elgen i området har en markert sesongvandring. Sommerstid sprer elgen seg over hele området. Tettheten er noe større i dalførene. Når vinteren nærmer seg, trekker elgen ut av de høyereliggende områdene. Elg fra Brattefjell - Vindeggen og fra Sjøvatn trekker ut gjennom Tuddal og ned mot de store furumoene som strekker seg fra Ålamoen og ned mot Notoddan. Et av de større elgtrekkene i Midt-Telemark krysser riksveien og Skogsåi i området ved Elgvad. Det er konstatert noen dødsfall av elg som skyldes hjørnemark i dette området. I de helt nedre overvintringsområdene er det noe beiteskader på furuforyngelser. Det gis fellingstillatelse på 61 dyr i Hjartdal pr. år (1988), fellingsprosenten er høy. Minstearbeidet pr. fellingstillatelse er på 12 000 daa.

Rådyr (*Capreolus capreolus*)

Bestanden har gått tilbake etter en topp på slutten av 1970-tallet. I høyereliggende deler av undersøkelsesområdet trekker rådyrene ut vinterstid. I de bratte liene på Kleppefjell og i ytre deler av Skorva, er det gode overvintringsområder for rådyr. Det er lite snø i disse bratte liene, og den som er, smelter tidlig. Det jaktet en del på rådyr i området, særlig i de lavestliggende delene av vassdraget. Statistikken for felling av rådyr ble avsluttet i Norge i 1983 fordi det var for mange svakheter ved det tallmaterialet som ble innmeldt til Statistisk sentralbyrå. Det ble i 1983 innmeldt 26 felte dyr i Hjartdal.

Rein (*Rangifer tarandus*)

Det finnes en reinstamme i Brattefjell/Vindeggenområdet

nord for undersøkelsesområdet. Unntaksvis hender det at rein trekker inn i undersøkelsesområdet. Dette er særlig på høsten når dyrene trekker ned i skogsområder for å spise sopp.

FUGLER

Lomfamilien, Gaviidae

Storlom (*Gavia arctica*)

Et eks. ble sett ved Sønnstevatn i mai 1988. Storlom sees ganske jevnlig på denne lokaliteten, men den er ikke funnet hekkende.

Hegrefamilien, Ardeidae

GrÅhegre (*Ardea cinerea*)

Ses på ettersommeren av og til ved Sønnstevatn, dette er trolig unger av årets kull som streifer langt fra sin reir-lokalitet. Det er ikke kjent hekkfunn fra denne delen av Telemark.

Andefamilien, Anatidae

Kortnebbgås (*Anser brachyrhynchus*)

Passerer på trekk over området i store flokker rundt midten av mai. Flokker på flere hundre har blitt sett. Det er ikke kjent at gjessene bruker området til rasteplass.

Krikkand (*Anas crecca*)

Hekker spredt ved vann og tjern inne på heia mellom Skorva og Skogsåi. Ble også konstatert hekkende med minst to par i Sønnlandsvatn i 1988.

Stokkand (*Anas platyrhynchos*)

Minimum tre par hekket i Sønnlandsvatn i 1988. På trekket vår og høst raster stokkender i dette vannet. I 1985 ble det i slutten av september talt 35 stokkender i vannet.

Toppand (*Aythya fuligula*)

I midten av september 1985 ble det sett 2 hanner og 3 hunnfargede fugler i Sønnlandsvatn.

Kvinand (*Bucephala clangula*)

Minimum to par hekket i Sønnlandsvatn i 1988. Flokker på opp mot 50 fugl er sett på vårtrekket på denne lokaliteten.

Laksand (*Mergus merganser*)

Ses på trekk i små antall i Sønnlandsvatn, særlig på våren. Hekkefunn er ikke kjent.

Haukefamilien, Accipitridae

Hønsehauk (*Accipiter gentilis*)

Hekker, to reirlokalteter er kjent innen undersøkelsesområdet, en av disse var i bruk i 1988.

Spurvehauk (*Accipiter nisus*)

Ble sett to ganger under feltarbeidet i 1988. Ses også jevnlig ved bebyggelsen ned mot Sauland, hekker trolig.

Musvåk (*Buteo buteo*)

Hekker trolig, ses jevnlig i de lavereliggende delene av området.

Fjellvåk (*Buteo lagopus*)

Hekket i 1988 to steder oppe på heia mellom Skogsåi og Skorva. Det var god tilgang på smånagere, og mange fjellvåk hekket i regionen. Noe større tetthet i de høyere liggende fjellområdene nord for undersøkelsesområdet. På senhøsten 1988 var det mange fjellvåk å se i Tuddalsdalen. Hele 8 stk. ble sett på strekningen langs riksveien fra Elgvad til Sønnlandsvatn. Det var i denne perioden store mengder lemen i området.

Kongeørn (*Aquila chrysaethos*)

Det er en kjent hekkeplass i området. Denne brukes jevnlig med noen få års mellomrom. I 1988 var den ikke i bruk.

Falkefamilien, Falconidae**Tårnfalk (*Falco tinnuculus*)**

Ble sett en gang på høsten i 1985 ved Vesleåi. Skal ha hekket på en lokalitet i området for 5-6 år siden.

Skogshønsfamilien, Tetraonidae**Jerpe (*Bonasa bonasia*)**

To observasjoner ble gjort under feltarbeidet i 1988. Begge i bratte smådaler opp fra Skorva. Intervjupersoner melder at bestanden er liten i forhold til på 1940- og 1950-tallet, men har tatt seg litt opp i de siste årene. Jaktes idag i svært liten grad.

Lirype (*Lagopus lagopus*)

Finnes i en liten bestand knyttet til de høyeste partiene i heiområdene mellom Skorva og Skogsåi. Et kull på 3 kyllinger ble i 1988 sett ved Rognlia seter. Vinterstid med vanskelige ernæringsforhold i tilgrensende fjellområder kan det komme flokker ned i undersøkelsesområdet for å søke føde.

Orrfugl (*Tetrao tetrix*)

Bestanden har tatt seg opp i de senere årene. Orrfugl er den hønsefuglen som ble påtruffet hyppigst under feltarbeidet i 1988. Dette var særlig inne på heia mellom Skorva og Skogsåi. Flere leikplasser finnes i området, disse er av størrelse 5-10 fugler. Det ble våren 1988 registrert en del orrhaner som spilte utenom leikplasser. Dette er trolig unge fugler som ikke har etablert seg på leikplasser ennå, det kan tolkes som et tegn på at bestanden er i oppgang. Det ble under feltarbeidet i 1988 funnet et kull på 5 kyllinger.

Storfugl (*Tetrao urogallus*)

Bestanden har tatt seg noe opp etter å ha vært på et lavt nivå i mange år. Storfuglen finnes mest i de øvre delene av liene og inn i heiområdene mellom de to elvene som blir berørt av utbyggingen. Flere leiker finnes i området, det ser ut til å være få fugler på leikene. Men disse har bare i sjelden grad blitt undersøkt i de senere årene, så opplysningene er mangelfulle.

Lofamilien, Charadriidae**Vipe (*Vanellus vanellus*)**

Noen par hekker på jordbruksområdene nede i Sauland. Ei vipe ble også sett ved Sønnlandsvatn i 1988; denne var trolig på trekk gjennom området.

Snipefamilien, Scolopacidae**Enkeltbekkasin (*Gallinago gallinago*)**

Ett eks. ble skremt opp fra myrene som er kilde for Uppstigiåi, hekker trolig i dette området.

Rugde (*Scolopax rusticola*)

Hannenes fluktspill ble registrert flere steder i området. Alle intervjupersonene kjente til faste rugdetrekk.

Strandsnipe (*Actitis hypoleucos*)

Den vanligste vadefuglen i området. Finnes langs vassdragene og ved de fleste vann. Hekkeadferd fra voksen fugl ble registrert ved Sønnlandsvatn i 1988.

Måkefamilien, Laridae**Fiskemåke (*Larus canus*)**

Ble sett to ganger ved Sønnlandsvatn i 1988. På dyrket mark i Sauland er det vanlig med småflokker som er på næringssøk.

Duefamilien, Columbidae**Bydue (klippedue) (*Columba livia*)**

Minst 25 duer holder til i tettbebyggelsen i Sauland.

Ringdue (*Columba palumbus*)

Vanlig i skogsterreng over hele området. På høsten kan det forekomme større flokker (opptil ca. 100 duer) som spiser korn på jordene etter innhøstningen.

Gjøkfamilien, Cuculidae**Gjøk (*Cuculus canorus*)**

Ble registrert et par ganger under feltarbeidet i 1988, observasjonene ble gjort i de høyestliggende delene av undersøkelsesområdet.

Uglefamilien, Strigidae**Hubro (*Bubo bubo*)**

To gamle hekkeplasser er kjent fra området. Begge ble

undersøkt og det var ikke tegn på at noen av disse har blitt brukt i de siste årene. Det er imidlertid flere som har sett eller hørt hubro i området i de siste årene.

Haukugle (*Surnia ulula*)

Ble sett en rekke steder i forbindelse med den store invasjonen i 1983. Noen få eksemplarer blir sett hver høst. Det er ikke gjort hekkefunn i området.

Spurveugle (*Glaucidium passerinum*)

Er godt kjent av flere av intervjupersonene som bor i området, hekker trolig.

Kattugle (*Strix aluco*)

Ble hørt ved Sauland sentrum våren 1988, hekker trolig.

Hornugle (*Asio otus*)

En fjær ble funnet ved veien gjennom Tuddalsdalen, nær der hvor Vesleåi renner under denne. Arten fører en anonym tilværelse og hekker trolig i området når tilgangen på smånagere er god.

Perleugle (*Aegolius funnereus*)

Den vanligste uglen i området, hekket i 1988. Antallet svinger en del i takt med smånagerbestanden.

Sellerfamilien. Apodidae

Tårnseller (*Apus apus*)

Vanlig hekkefugl knyttet til bebyggelsen i hele området.

Spettefamilien. Picidae

Vendehals (*Jynx torquilla*)

Hekker, særlig i tilknytning til lavereliggende deler med kulturmark.

Grønnspett (*Picus viridis*)

Hekkefunn ble gjort i 1988 ved Sønnevatn. Reirhull og andre spor tegn tyder på at arten ikke er sjelden i området. Dalføret langs Skorva har mye gammel løvskog og byr på fine biotoper for denne og andre spettearter.

Svartspett (*Dryocopus martius*)

Nede på Ålamoen ble et par funnet hekkende i 1988. Den stovokste furuskogen i dette området byr på fine leveområder for denne arten. Gamle reirhull ble også funnet flere andre steder i undersøkelsesområdet.

Flaggspett (*Dendrocopos major*)

Den vanligste spetten i området. Spettesmier og reirhull finnes ganske vanlig i skogsterreng i hele området.

Dvergspett (*Dendrocopos minor*)

Hekkefunn er kjent fra Sauland i 1985. Ble ikke påvist under feltarbeidet i 1988.

Tretåspett (*Picoides tridactylus*)

Spor tegn i form av "ringede trær" ble funnet ved Trytetjønnfjell, arten hekker trolig.

Lerkefamilien. Alaudidae

Sanglerke (*Alauda arvensis*)

Hekker i forbindelse med kulturmark i Sauland. Flere syngende hanner ble hørt våren 1988.

Svalefamilien. Hirundinidae

Låvesvale (*Hirundo rustica*)

Vanlig ved bebyggelse i hele området, insekter ved Sønnevatn ser ut til å bli benyttet som matkilde for svaler fra et større område. På sommeren 1988 ble det sett ca. 40 låvesvaler på næringsøk over vannflata.

Taksvale (*Delichon urbica*)

Vanlig ved bebyggelse i hele området. Ved Sønnevatn ble det sett ca. 60 taksvale på næringsøk midtsommers 1988.

Erlefamilien. Motacillidae

Trepielerke (*Anthus trivialis*)

Mange steder i undersøkelsesområdet en av de vanligste artene. Dette gjelder særlig i åpen furuskog.

Heipielerke (*Anthus pratensis*)

To observasjoner ble gjort på setervoller inne på heia mellom de to vassdragene som vil bli berørt av utbyggingen.

Linerle (*Motacilla alba*)

Vanlig hekkefugl langs vassdrag og i tilknytning til bebyggelse.

Fossekalffamilien. Cinclidae

Fossekal (Cinclus cinclus)

Et par hekket i Skorva i 1988. Skal også hekke i Skogsåi, dette ble ikke registrert under feltarbeidet dette året.

Gjerdsmettfamilien. Troglodytidae

Gjerdsmett (*Troglodytes troglodytes*)

Et par med hekkeadferd ble registrert ved Skorva i 1988.

Jernspurvfamilien. Prunellidae

Jernspurv (*Prunella modularis*)

Syngende hanner ble hørt på seks forskjellige lokaliteter i 1988.

Trostefamilien. Turidae

Rødstrupe (*Erithacus rubecula*)

Vanlig fugl over hele området, hekker.

Buskskvett (*Saxicola rubetra*)

Finnes i tilknytning til kulturmark og på enkelte hogstflater i lavereliggende deler av undersøkelsesområdet, relativt fåtallig.

Steinskvett (*Oenanthe oenanthe*)

Et par varslet nær toppen av Lifit, sommeren 1988.

Svarttrost (*Turdus merula*)

Hekkefugl, ganske vanlig, særlig i de lavereliggende delen av området.

Gråtrost (*Turdus pilaris*)

Vanlig hekkefugl, gjerne nær kulturmark, men ble også funnet langt fra denne.

Måltrost (*Turdus philomelos*)

Vanlig hekkefugl tilknyttet barskog i området.

Rødvingetrost (*Turdus iliacus*)

Vanlig hekkefugl, forekommer mest tallrikt i heiområdene mellom Skogsåi og Skorva.

Sangerfamilien, Sylviidae

Tornsanger (*Sylvia communis*)

Ble hørt syngende på to lokaliteter, en i Sauland og en på et hogstfelt ved Vesleåi.

Hagesanger (*Sylvia borin*)

Finnes i områder med tettere kratt av løvtrær, ble funnet på fem lokaliteter i 1988.

Munk (*Sylvia atricapilla*)

Et par med hekkeadferd ble sett ved Sauland i 1988.

Gransanger (*Phylloscopus collybita*)

En syngende hann ble registrert under feltarbeidet i 1988, ved Raundal.

Løvsanger (*Phylloscopus trochilus*)

Meget vanlig over hele området, hekker.

Fuglekonge (*Regulus regulus*)

Ganske vanlig hekkefugl i barskog i området.

Fluesnapperfamilien, Muscicapidae

Gråfluesnapper (*Muscicapa striata*)

En ganske vanlig art i området, hekker.

Svarthvitfluesnapper (*Ficedula hypoleuca*)

Vanlig hekkefugl i området, særlig i nærheten av bebyggelse.

Stjertmelsfamilien, Aegithalos caudatus

Stjertmels (*Aegithalos caudatus*)

Et reir med unger ble funnet ved Skorva i 1988. Området har mye storvokst løvskog og gir gode levevilkår for denne arten.

Meisefamilien, Paridae

Granmels (*Parus montanus*)

Ganske vanlig i skogsterreng i hele området, hekker.

Toppmels (*Parus cristatus*)

Ble ikke registrert under feltarbeidet i 1988, men arten er god kjent fra foringsplasser vinterstid av intervjupersoner, hekker trolig.

Svartmels (*Parus ater*)

Et hekkefunn ble gjort i 1988 ved Rudningen, Skorva.

Blåmels (*Parus caeruleus*)

Ganske vanlig fugl, særlig i tilknytning til bebyggelse.

Kjøttmels (*Parus major*)

Meget vanlig, mest tallrik nær bebyggelse.

Spettmelsfamilien, Sittidae

Spettmels (*Sitta europaea*)

Ble hørt ved Kleppefjell i 1988, hekker trolig.

Trekryperfamilien, Certhiidae

Trekryper (*Certhia familiaris*)

Hørt ganske vanlig på ettervinteren i 1988, hekker trolig.

Varslerfamilien, Laniidae

Tornskate (*Lanius collurio*)

Et par med hekkeadferd på et hogstfelt ved Vesleåi i 1988.

Varsler (*Lanius excubitor*)

Opptrer ganske jevnlig på høsten og forvinteren i området. Under viltområdekartleggingen i 1988 ble to varslere sett rett nord for Sønnlandsvatn.

Kråkefamilien, Corvidae

Nøtteskrike (*Garrulus glandarius*)

Meget vanlig å se i området, i hekketida lever den meget skjult og registreres sjelden. På høsten når den driver å hamstrer mat før vinteren er den meget vanlig å se. I oktober 1988 var det ca. 15 nøtteskriker på søppelfyllplassen i Tuddalsdalen. Intervjupersoner mente nøtteskrika var økt sterkt i antall.

Skjære (*Pica pica*)

Vanlig i området, finnes utelukkende i tilknytning til bebyggelse.

Nøttekråke (*Nucifraga caryocatactes*)

Ble sett to ganger under feltarbeidet ved Skorva, hekker trolig.

Kråke (*Corvus corone*)

Ganske vanlig hekkefugl i området, en flokk på over 100 fugl ble sett ved søppelfyllplassen nederst i Tuddalsdalen i 1988.

Ravn (*Corvus corax*)

Ganske vanlig å se i området, hekkefunn ble gjort ved Kleivorfjell i 1988. På søppelfyllplassen blir det jevnlig sett opp mot 20 ravn utenom hekketida.

Stærfamilien, Sturnidae

Stær (*Sturnus vulgaris*)

Vanlig hekkefugl, særlig i tilknytning til bebyggelse og kulturmark.

Spurvefamilien, Passeridae

Gråspurv (*Passer domesticus*)

Hekker i tilknytning til bebyggelse i Sauland.

Pilfink (*Passer montanus*)

Hekker i Sauland, finnes ofte sammen med gråspurvflokker.

Finkefamilien, Fringillidae

Bokfink (*Fringilla coelebs*)

Meget vanlig hekkefugl over hele området.

Bjørkefink (*Fringilla montifringilla*)

Vanlig hekkefugl i høyreliggende deler av området.

Grønnfink (*Carduelis chloris*)

Forekommer ganske vanlig i tilknytning til kulturlandskap i lavereliggende deler av undersøkelsesområdet, hekker.

Grønnsisik (*Carduelis spinus*)

Meget vanlig fugl i barskogområdene, hekker.

Gråsisik (*Carduelis flammeus*)

Sparsomt forekommende i høyreliggende deler av området i 1988, varierer trolig en del i antall fra år til år.

Grankorsnebb (*Loxia curvirostra*)

Vanlig hekkefugl i området i 1985 og 1988, det har denne perioden vært flere gode frøproduksjonsår for bartrær i området, dette har virket positivt inn på bestanden.

Furukorsnebb (*Loxia pytyopsittacus*)

En flokk på seks fugl, derav 4 ungfugl, ble sett i april 1988, kan muligens ha hekket innenfor området.

Dompap (*Pyrrhula pyrrhula*)

Hekker, et ungekull ble funnet i dalen inn langs Skorva, vanlig vintergjest på foringsplasser.

Buskspurvfamilien, Emberizidae

Gulspurv (*Emberiza citrinella*)

Ble registrert flere steder i 1988, særlig i tilknytning til kulturmark og unge granplantefelt, hekker.

Sivspurv (*Emberiza schoeniculus*)

Ble registrert et fåtall ganger inne på heia mellom Skogsåi og Skorva, hekker trolig.

007

nina
oppdrags-
melding

ISSN 0802-4103
ISBN 82-426-0016-3

Norsk institutt for
naturforskning
Boks 1037 Blindern
0315 Oslo 3
Tel: (02) 45 46 84